

202.529

202529

4.

A

NYIREGYHÁZI KASZINÓ TÖRTÉNETE.

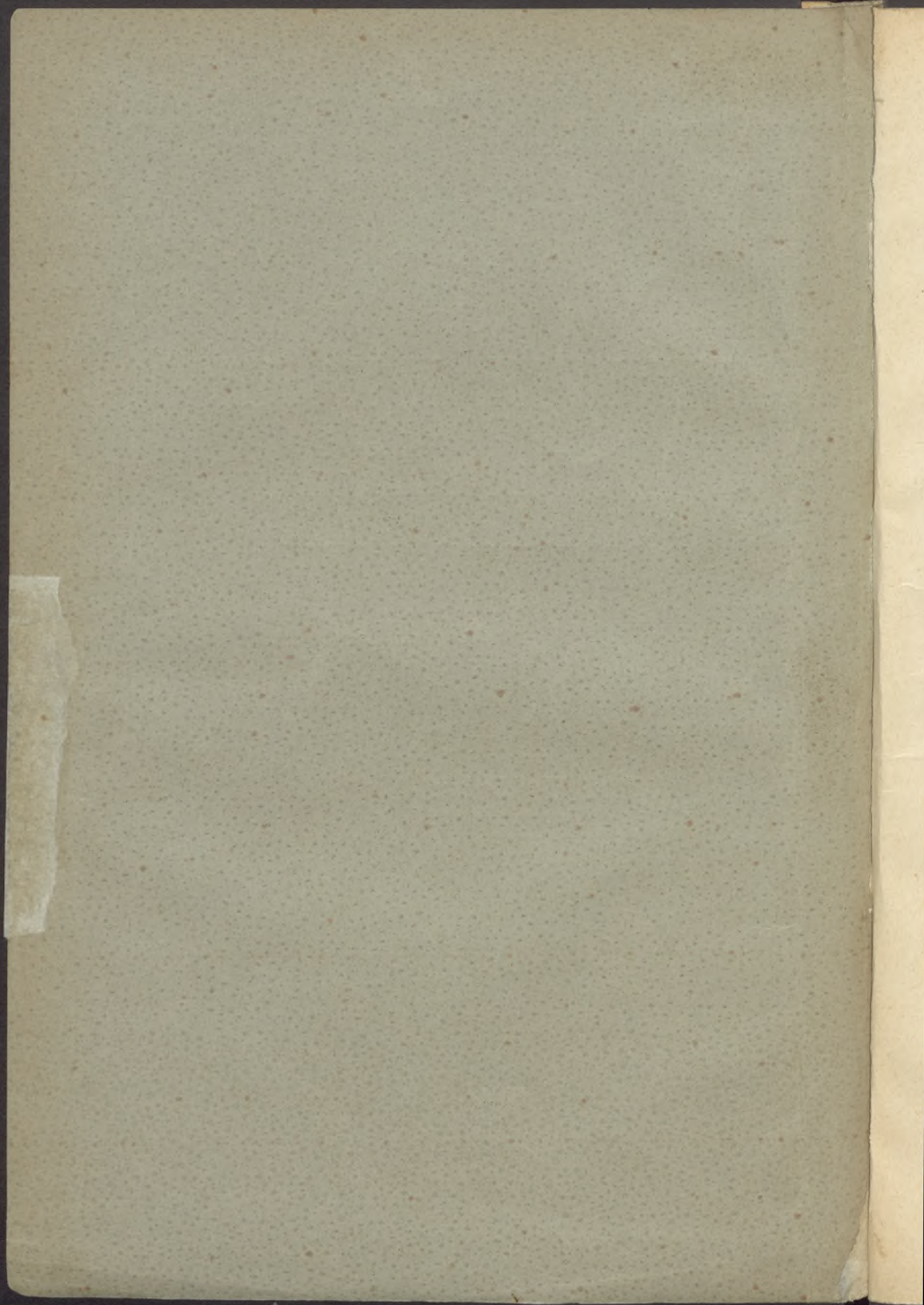

IRTA :

Dr. Vietórisz József.

NYIREGYHÁZA,
NYOMATOTT JÓBA ELEK KÖNYVNYOMDÁJÁBAN,
1896.

A

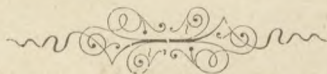
NYIREGYHÁZI KASZINÓ

TÖRTÉNETE.

IRTA :

Dr. VIETÓRISZ JÓZSEF.

NYIREGYHÁZA,

NYOMATOTT JÓBA ELEK KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1896.

gung. l.
931. pd.

202529

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
Nyomtatv. Növedéknapló
1897. év. 457. sz.

Előszó.

Magyar hazánk, mint állam ezeréves fennállásának emlékét egyesületünk, a Nyiregyházi Kaszinó is megünnepelni szándékozván, a nemzeti ünnepet nemcsak külsőleg fényessé, de belsőleg tartalmassá is óhajtotta tenni azon intézkedésével, hogy föltárja egyesületünk multját és jelenét tagjai s a közönség előtt és ekként összehasonlításra, tanulságok levonására, eszmék fölvetésére nyujt alkalmat. Megiratta s ünnepi közgyűlésén felolvastatta a kaszinó történetét. S valóban elmondhatjuk, hogy a multba való elmélyedés közben különösen a minden magyar kaszinók megalapítója, gróf Széchenyi István emlékének fölelevenítése s halhatatlan lelkének alkotásai iránt ez alkalommal is megnyilatkozó kegyeletünk legnemesebb része volt a különben szerény körben rendezett ünnepnek. Hiszen az ő nevéhez fűződik egyesületünk megalapítása, az ő eszméihez kaszinónk czélja, az ő szándékaihoz kis körünk munkássága.

Igaz ugyan, hogy a mi egyesületünk, e vidéki szerény kaszinó, nagyon távol áll még azon ideáltól,

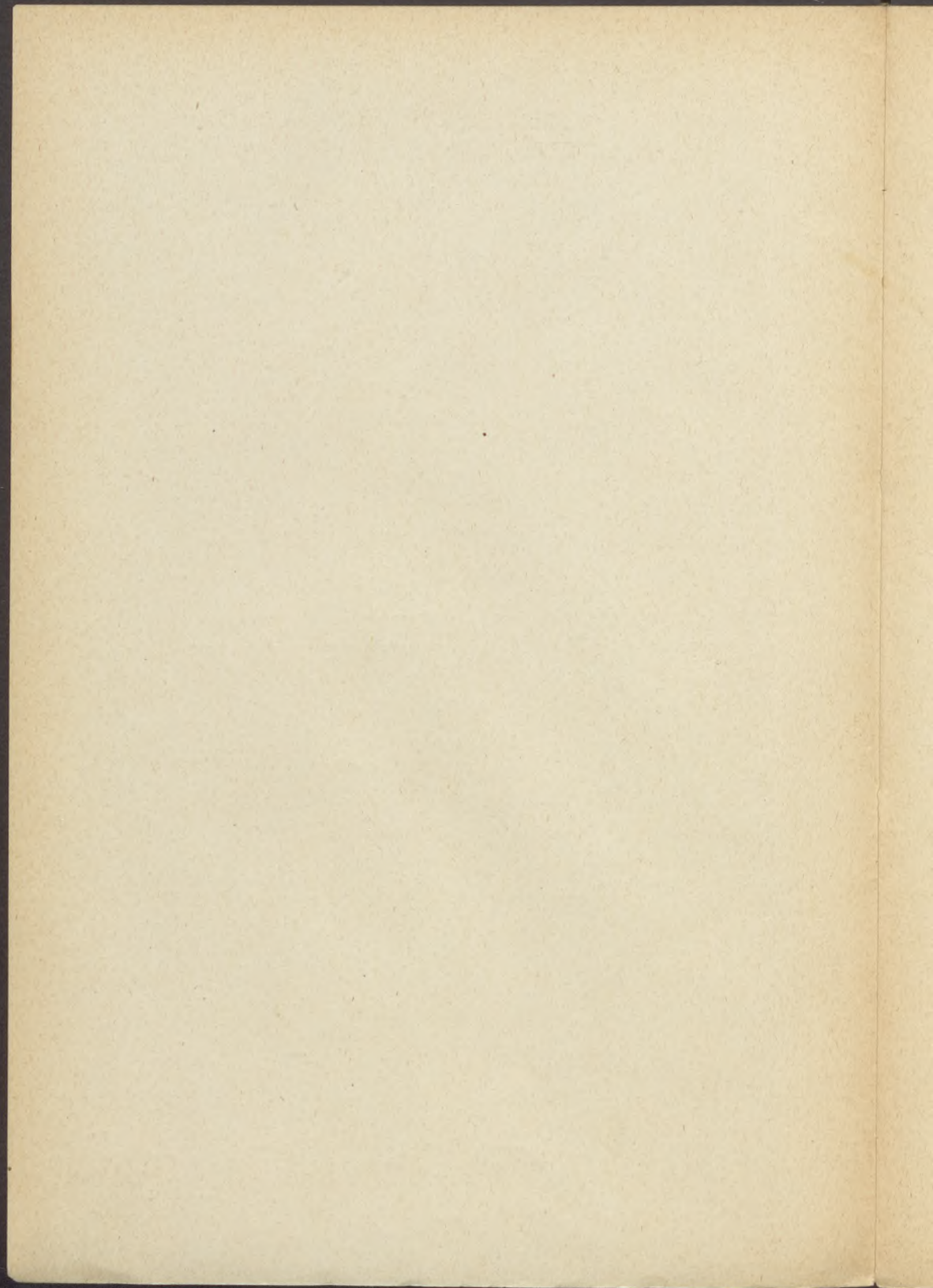
melyet a „legnagyobb magyar“ jós-képzelete alkotott meg magának; de az is tagadhatatlan, hogy a jó szándék sem elődeinkben, sem bennünk nem hiányzott soha, s bizonyára inkább eszközeink elégtelensége, mint a nagy cél föl nem ismerése, vagy épen szándékos mellőzése áll utjában tökéletesedésünknek.

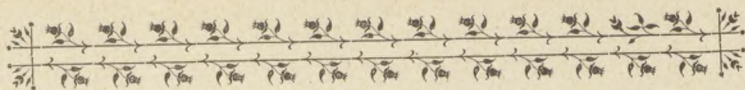
Addig is, míg ide juthatunk, hadd szolgáljon élő tükör gyanánt, talán útmutatóul a haladásra e néhány lap is, melyet részben a kaszinó multjából, sárgult levelekről, poros aktákról s a zománczos hagyományadataiból tallóztunk össze, részben pedig a jelen viszonyok hű képének megörökítésére ad át egyesületünk az emlékezetnek.

Nyiregyházán, 1896. november havában.

Dr. Vietórisz József.

A
KASZINÓ TÖRTÉNETE.

A nyiregyházi kaszinó, mint különböző időkben különböző czimű, de egyazon jellegű elődeinek örököse, ez évben, hazánk ezeréves fennállásának ünnepén 64 éves multra tekint vissza s így kor tekintetében a hasonló irányu és czélú magyar intézetek sorában a legelsőik közt foglal helyet. Mert míg — a legnagyobb magyar leveleivel támogatott adataink szerint — a vidéki kaszinó-egyesületek közül a debreczeni és bihari 1833-ban, a nyitrai 1836-ban, mások még későbbben alakulnak, városunk értelmisége már 1832-ben sorakozik, hogy a Nyiregyházi Magyar Olvasó-Társaságnak vesse meg alapját. Ez alakulás ténye és Széchenyi Hitel-ének megjelenése, illetőleg hullámverése között kétségtelenül megtaláljuk nemcsak az időbeli, de az okozati összefüggést is s mindkettő élénk világításban állítja szemeink elé azon kiváló fogékonyságot és buzgalmat, melylyel elődeink a közműveltségre irányított figyelmeztetést megértették, megszívlelték és megvalósították.

A mily határozott, biztos adat a Magyar Olvasó-Társaság megalakulásának ideje, annyira homályos, bizonytalan munkásságának módja s fennállásának tartama. E tekintetben még szóhagyomány sem jön segít-

ségünkre, s a mihez pusztá következtetés útján juthatunk könyvtárunkban levő egyik-másik mű datumából, csupán annyi ez, hogy a társaság mint ilyen a harminczas években fentartotta magát s hogy a későbbi u. n. Nyiregyházi Olvasó-Egyesület a régi magyar Olvasó-Társaságnak volt — talán bizonyos időmegszakítással is — természetszerű utóda és letéteményese. Sőt az sincs kizárva, hogy az Olvasó-Egyesület czímet maga a Magyar Olvasó-Társaság vette fel akkor, a mikor a magyar jelző hangsúlyozását szükségtelennek, a „társaság“ szót pedig talán elavultnak találta, a mi persze mind pusztá föltevés.

Annyi bizonyos, hogy 1846-ban már Olvasó-Egyesület néven szerepel kaszinónk s 1849-ig jegyzőkönyvi, tehát hiteles adatok állanak rendelkezésünkre.

Az ez után következő tíz év sötét pont hazánk történetében s ennél fogva sötét lap egyesületünk annaleseiben is. A hol megszűnik a szólásszabadság, ott nincs közszellem, nincs közélet, nincs világosság. A hol még a szabad gondolat is ellenőrzés alatt áll, képzelhető-e, hogy annak megnyilatkozása és közlése akadálytalanul történhetik? S a kaszinó, mint a közszabadság egyik hathatós előmozdítója (Széchenyi szavai ezek!) lobogtathatta-e a világosság zászlaját azokban az években, az éj lovagjainak fénykorában? Bizonybizony alig van olyan kontraszt e szavakban, mint a milyen volt a magyar szellem eszméi és szinte halálra kárhozottatott tehetetlensége közt.

Fátyolt a multa! Igaz, de ne oly sűrűt, hogy semmit ne lássunk, semmire ne emlékezzünk!

Verba volant, scripta manent . . . Midőn 1858-ban egyesületünk, arról akarván bizonytságot tenni, hogy nem halt meg egészen, új alapszabálytervezetet terjeszt föl a felsőbb hatóság elé, ez alapszabály első eredeti példányát Tatár Stuhlrichter látja el sajátkezű aláírásával és „K. K. Stuhlrichteramt zu Nyiregyháza“ köriratu ismert pecsétjével s a következő forumon a K. K. Statthaltereii Abtheilung részéről zu Grosswardein bizonyos Szalay írja alá a szentesítést: wird genehmigt!

Fődolog, hogy az engedély meg volt s a kaszinó most már zavartalanul s minden megszakítás nélkül kezdhette meg és folytathatta áldásos működését egyképen a hazafiság és közművelődés érdekében, szolgálatában.

Egyesületünk folytonossága ez időtől kezdve 16 éven át, tehát 1875-ig annyiban lehetett volna kétséges, a mennyiben 3—3 évenként újra alakult s kellő számu tagok hiányában az ujja alakulás elmaradhatott volna, ha érdemes elődeinkben nincsen elegendő lelkesedés és ügybuzgóság, melylyel a szervezkedés ezen nehézségeit időről-időre elhárították.

1874. deczember 6-án mondta ki a kaszinó elnöke a közgyűlés azon határozatát, hogy az egyesület 1875. január 1-től véglegesen, illetőleg egyszersmindenkorra alakul meg s ezzel állandóságát, fejlődését, haladását alapjában és döntőleg biztosította.

E főbb vonásokban rajzolt négy korszak szerint fogjuk az egyesületünk történetére vonatkozó jelentősebb hiteles adatokat csoportosítani és feldolgozni.

I.

A Magyar Olvasó-Társaság.

1832. Kevés az, a mit ezen egyesület létesítése és fenntartása ügyében az emlékezetnek által adhatunk. Nyiregyháza város történetében foglalt rövid feljegyzés szerint a Magyar Olvasó-Társaság városunkra nézve meglehetősen nyomasztó, inséges viszonyok közt alakult meg az 1832-ik évi deczember hó 8-ik napján, 50 taggal, 4 pengő forint tagsági díjjal. A kezdeményezők névsora Martinyi Józsefet, a város akkori fiskálisát, Inczédy Györgyöt, Nyiregyháza későbbi polgármesterét, Galánffy Jánost, Elek Salamont, Takáts Alajost, Jurányi Sámuel, Kovács Jánost stb említi; ugyanezekből kerülnek ki az egyesület első tisztviselői is, a mennyiben első elnöke Inczédy György lett, ki után Elek Salamon következett, első jegyzője Galánffy János, pénztárnoka Takáts Alajos, könyvtárnoka Jurányi Sámuel volt. Megtudjuk még, hogy a társaság helyisége elsőben a Martinyi lakása volt, azután a nagyvendéglő szobái, utóbb a Mezőssy-féle 1545. számú ház, azután a Sulyán

József 1006-ik számú házának felső emelete, ez utóbbi már a negyvenes években.

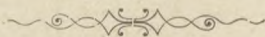
De ide vonatkozó adataink legfontosabbika kétségtelenül az, mely szerint a társaság mindenek feletti célja volt: „a magyar nyelvben leendő előhaladás, annak terjesztése.“ Bizonyára nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy a társaság címébe foglalt magyar szó nem henye jelző, hanem egyenesen culturhistoriai datum annak jeléül, hogy abban az időben városunkban a magyar nyelv művelésének és terjesztésének a legtagabb tere volt. E tekintetben tehát a mi egyesületünk határozottan többet vett föl programjába, mint a többi kaszinók, annál is többet, a mit Széchenyi tűzött ki a „Világ“ idevágó fejezetében ez egyesületek céljául, annyiban többet, a mennyiben nemcsak az eszmesurlódásra teremtetett módot és alkalmat, de egyzersmind kiváló missió teljesítésére is vállalkozott.

Mennyiben sikerült a Magyar Olvasó-Társaságnak e célzt elérnie, mily eszközökkel s mely határokon belül igyekezett ez önként vállalt kötelességét teljesíteni, azt nem tudjuk; de nem is mérlegelhetjük, mert az ilyen munkásság nem számokban kifejezhető s időhöz kötött eredményt mutathat fel, hanem talán idők multával érezteti áldásos hatását.

Bizonyos, hogy egyesületünknek saját helyisége volt, bizonyos, hogy könyvtárt alapított, melyben az akkori legkiválóbb magyar munkák kétségtelenül megvoltak, hiszen még ma is találunk egynehány példányt, köztük Széchenyi munkáit, a Magyar Olvasó-

Társaság bejegyzésével könyvtárunkban. Bizonyos végül az is, hogy tisztviselőket, köztük elnököt, jegyzőt, könyv- és pénztárnokot választott kétségtelenül megszabott hatáskörrel.

Egyéb irott emlék hiányában azonban, különösen pedig azért, mert alapszabályok ez időből nem maradtak ránk, többet e Magyar Olvasó-Társaságról fel nem hozhatunk.

II.

Az Olvasó-Egyesület.

Említettük már, hogy a kaszinó, mint Olvasó-Egyesület természetes utóda, ha nem egyenes leszármazója a Magyar Olvasó-Társaságnak. Teljes határozottsággal csupán azért nem állíthatjuk ez utóbbit, mert nincs mire támaszkodnunk, s inkább bevalljuk adataink elégtelenségét, hogy sem merő okoskodásba bocsátkozzunk.

1842-től kezdve akadnak egyes hivatalos, illető- 1842.
leg üzleti levelek és számlák jegyzőkönyveink közt, melyeket részint a Benczúr József-féle, részint a Benczúr & Vetter könyvárus czég küld Eperjesről a kaszinóhoz, tulajdonképen „an das löbliche Casino,“ de ez a kaszinó kifejezés épen úgy vonatkozhatik a Magyar Olvasó-Társaságra, mint az Olvasó-Egyesületre; s ha az 1846-ik évi télelő 6-ik napjától vezetett s 1846.
birtokunkban levő jegyzőkönyvek következetesen Olvasó-Egyesületet emlegetnek, kénytelenek vagyunk vele, mint ilyennel foglalkozni.

Előre bocsátjuk, hogy egyesületünk ezen idejéről sem maradtak alapszabályaink, s a mit az Olvasó-Egyesület szervezetéről és vezetéséről említünk, azt mind az ide vonatkozó jegyzőkönyvekből meritjük.

Az egyesület elnöke 1846. december 26-dikáig *Posonyi János*, akkoriban kiváló orvos, kinek mint „fáradhatatlan igyekezetű és bokros érdemeket szerzett“ férfinak „elszomorító lemondását“ a közgyűlés csak ismételt visszalépésre fogadja el. Helyébe egy évre *Kobilicz Dániel* választatott meg, ezt ideiglenesen *Inczedy György* követte, kit ismét *Krajnyák János* váltott fel az elnöki székben. Az 1846—49-ig terjedő négy év alatt a könyvtárnoki tisztelet Tregjár Pál, a pénztárnokit Benczúr Vilmos, Meskó Pál, Soltész József, a jegyzőséget Májerszky Lajos, Benczúr Miklós, Grenerczy Andor, az ügyészséget Meskó Sámuel és Szénfy Gusztáv viselték, nagyobbára oly nevek, melyek akkoriban városunk közéletében is kiváló jelentőségűek voltak.

Az egyesület két szobából álló szállást bérel 60 pforint bérösszegért s kiszolgáló bérlőt alkalmaz 1847-től gazda néven, kinek 1848-ban szerződés-szerűleg 110 pforint fizetést biztosít, mely mellett a teke-asztal jövedelme is a gazdát illeti, úgy azonban, hogy ez tartozik a helyiséget kellő tisztogatással, fűtéssel és világítással ellátni; kiköti az egyesület, hogy világításra csak repcze-olaj és szebeni gyertya használható. Minthogy pedig a bérlő e munkák végzésére egy szolgát is kénytelen volt szegődtetni, fizetését az egyesület később 40 pforinttal megjavítja.

Mindezen kiadások részint a 4 pforint tagsági díjból, részint a pénztárból egyes tagoknak kölcsön adott tőkék (200 usque 500 frt) kamatjövedelméből fedeztettek.

Posonyi János, az egyesület volt elnöke, állandó helyiség szerzését is indítványba hozza, sőt e cél elérésére az egyesület 122 frt 36 kr. tisztajövedelmű két tánczvigalmat is rendezett, melyben különösen Szénfy Gusztáv és Gráf György szereztek kiváló érdemeket, — a saját tulajdonú állandó helyiség eszméje azonban még ma is vágyaink körébe tartozik.

Egyébként a pénztári forgalomról adataink nem tájékoztatnak eléggé; csak annyit tudunk, hogy 1846-ról a számadás tudomásul vétegett, hogy 1847-ről 13 frt 54¹/₂ kr., 1848-ról pedig 33 forint 37¹/₂ kr. pénztári maradvány utaltatott a következő évre.

Művelődéstörténeti szempontból főlemlitendőnek tartjuk az egyesület azon határozatát, mely szerint „a tanító-képző tagjait ingyeneseknek jelenti ki, tudván, hogy ez által eszközölné a nép javát.”

Az 1847-re megrendelt következő 7 hirlaphoz: Pesti Hirlap, Budapesti Hiradó, Hetilap, Magyar Gazda, Pesti Divatlap, Pester Zeitung és Szépirodalmi Szemléhez, később a Nemzeti Ujságot, nemkülönben a Márczius 15-ikét járattja, „a társulat főbb érdeletei közzé leginkább az ujságlapok olvasása tartozván.”

Hogy azonban az ujságlapok ez olvasása nem járt minden akadály nélkül, arról több választmányi határozatból meggyőződhetünk. Különösen az ujságok illetéktelen hazahordása miatt kellett ismételtén intézkedni, mely célból idegenek belépése a kaszinó helyiségébe a legszigorubban megtiltatott; bár másrésről ilyen határozatot is olvashatunk: „A politikai lapokat este 9 óra után reggel 8 óráig olvasás végett haza

lehet vinni, a gazda tudtával és előleges beleegyezésével.“ Érdekes, hogy az egyesület helyiségeinek elégtelen volta miatt beállott kényelmetlenségen mily határozattal igyekezett segíteni a választmány? E szerint,

„Miután az elnök szóba hozta, hogy az olvasószobában gyakran heves vitatkozások történnek, melyek az olvasóra nézve — meglehet — érdektelen tárgyuak, sőt joga gyakorlásában zavarják stb. a választmány kimondja, hogy a szállás kiskörűsége nem engedvén meg, hogy külön lehessen az olvasó, külön a vitázó szoba, e kétrendbeli élvezet jövőre is az olvasó szobában marad, azon módosítással, hogy a tagok nappal lehető csendben olvassanak s estve a nappal olvasottak felett vitatkozzanak.“ (1848. tavaszhoz 21. jkőnyv.)

Ez eredeti határozat nem annyira a benne foglalt intézkedés, mint inkább tárgya miatt érdekes, mert azt mutatja, hogy különösen a márcziusi események élénk megbeszélésre adtak alkalmat a mi kaszinónk körében is, hol egyébként szűk helyen is csendben és rendben tudtak a tagok egymással megférni.

Nem sokáig tart ez élénk vitatkozás, nem tovább, 1849. mint a kaszinó maga, mert 1849. nyárelő (juniús) 3-án megszakad egyesületünk munkássága, hogy kinos, mert kényszerű tespedésnek adjon helyet az abszolutismus hatalma alatt.

Mielőtt azonban a következő kornak vázolásához fognánk, egyesületünk ez időbeli könyvtáráról kell egyet-mást röviden fölemlitenünk.

Hogy a könyvtár megteremtéséről mindjárt a Magyar Olvasó-Társaság gondoskodott, arról már előbb szözlöttünk. Itt annyit kell hozzá tennünk, hogy egyes

nagylelkű tagok magánadományaikkal is hozzájárultak a könyvtár gyarapításához, nevezetesen Schmál Károly, kinek ajándékából mai könyvtárunkban is meg van egy-kettő, többek közt maga a Hitel is. Az Olvasó Egyesület pedig minden évben fölvelt bizonyos összeget e czimen a költségvetésébe, a miről nemcsak a most is meglevő — bár valószínűleg hiányos — számlák, de jegyzőkönyvi adatok is tanuskodnak.

Nagy baj volt azonban, hogy azt a modern fel-fogást, mely szerint „könyvet örökre elkölesönözni nem tisztesség-ellenes dolog“, némelyek — s úgy látszik, számosan — már ez időben anticipálták. Legalább erre vall a könyvtáros folytonos panaszkodása a kivett könyvek vissza nem hozatala miatt. Ezt akarta megszüntetni a választmány a következő könyvtárszabály-zattal, mely elég érdeemes arra, hogy egész terjedelmében közöljük:

1. Minden könyvet kivevő tag, az e célra készített, kötelezvény erejével bíró homlokiratú könyvbe tartozik nevét, a kivevés napját stb. beírni. A kivett könyvet — egy kötetet érve — csak két hétig tarthatja magánál.

2. A ki a kivett könyvet két heti határidő alatt a könyvtárba be nem adja: az minden napra egy váltógarast tartozik fizetni.

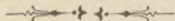
3. A ki pedig négy hétig tartja magánál a kivett könyvet, az 14 váltógaras lefizetése mellett okvetetlen be tartozik azt adni; ha pedig

4. Valaki úgy a garasok lefizetésétől, mint a könyvnek beadásától vonakodnék: az először is megfosztatik olvasási jogától, míg tartozóságát le nem rója, és meg fog idéztetni a társulat ügyésze által.

Ezen szabályok azokra is kötelező erejűek, akik már régtől maguknál tartják a kivett könyveket s neveik a falon ki vannak függesztve. (1848. február 20 jkönyv.)

Eddig a határozat. De hogy csakugyan végre is hajtották-e s általában javultak-e általa a viszonyok, nem tudjuk, de idő se volt már a határozat üdvös voltának kitapasztalására.

Általában véve jóindulatu igyekezet, szükség esetén szigorú rendszabályok hozatala jellemzik e korszakát egyesületünknek, mely a maga szerény eszközeivel s szerény viszonyok közt is társadalmunk előkelőségének és értelmiségének tanácskozó helye, s úgyszólván közéletünknek is középpontja volt.

III.

A kaszinó, mint időleges egyesület.

(1859—1874.)

Az a lelkes buzgalom, mely a kaszinót, mint valóban elsőrendű hiányt pótló társaságot megteremtette, nem maradhatott el akkor, mikor annak föltámasztásáról volt, illetőleg lehetett szó. Hazafias lelkesedés volt az alkotója, hazafias aggodalom volt az ébresztője. Még tartott az éjszaka, melyből oly nehezen volt kibontakozandó a virradat, a hajnal s derék elődeink már is módját igyekeztek ejteni annak, hogy a hasonló gondolkozásu és műveltségű elemeket újra egy táborba egyesítsék a folytonosság visszaállítására.

Elképzelhető, micsoda akadályokon kellett keresztül mennie annak a kérvénynek, melynek forumait már említettük s melynek fölterjesztéséhez kellett legalább is oly nagy bátorság, mint a mily nagy volt a szükség, mely azt elősegítette.

1858. október 13-án kelt az engedély, mely egyesületünk új alapszabályait helybenhagyta. Ez alapsza-

bályoknak, mint egyesületünk első szilárd alapjának egész terjedelemben való közlését nemcsak a kegyelet, de az érdekesség is eléggé indokolja. Ime:

A Nyíregyházán alakítandó Cassinó-egylet tervezetes alapszabályai.

I.

Az egylet célja.

1. §. A Cassinó-egylet közvetlen célja a hírlapok és folyóiratok, úgy az előbbi Cassinó könyvtárában találtatandó könyvek olvasása s ezen könyveknek évenkénti szaporítása s ezek olvasása, — továbbá a társas mivelt multság, mely társas kártya, teke, sak s más törvényesen megengedett játékokban áll.

2. §. Ennélfogva az egyletnek tagja lehet minden mivelt egyén, ki magát az egyleti szabályok megtartására sajátkezü névaláírással kötelezi, s általában az egylet szokásaihoz alkalmazkodik.

II.

Alap.

3. §. A megkívántató kiadások fedezésére szükséges alap, a tagok évenkénti pénzbetételeiből áll, mely ezuttal 6 pforintban állapittatik meg, — jelenleg előre egész évre, azontul félévenként előre, minden egyes részvényes után, — s azonfelül az alapot képezendik a beszédendő játékdíjak.

4. §. Az évi betétel összege évről-évre az egylet közgyűlése által szabatik meg.

III.

Az egylet képződésének, ujulásának módja.

5. §. Ezen egylet időnkint annyi számú tagoknak mindig 3 évre értett összeállítását által képeztetik s ujul meg, mennyi a szükséges pénzalap előállítását lehetősi.

Egyébiránt ezeken felül minden művelt s az egyletben helyt fogható polgárnak beléphetési s részvénytételi joga fönn hagyatik, — s az egyletben eredetileg beállott tagok minden jogaiban azonosan részesül, természetesen az egylet minden terheinek is részesévé válik. Halálozás esetében azon évtől számítva, melyben az alapító elhalt, a kötelezettség minden következményeiben megszűnik.

6. §. Ha a részvényesek időközileg lépnek be, a folyamatban lévő három évi időköz lejártáig kötelezvék. Az alakulás utáni fölvétel csupán két egyleti tag ajánlatára történhetik. A bevétel az alapszabályok aláírásával történik.

IV.

Ügyvezetés.

7. §. Az egylet, valahányszor szükségeltetik, de minden esetre a fennálló közigazgatási szabályok megtartásával, közgyűlést tart. Ennek élén áll a Cassinó-egylet által választandó elnök, vagy minden egyes gyűlés alkalmára választandó helyettes elnök, — ha t. i. mennyiben az elnök akadályozva lenne.

Határoz pedig a közgyűlés mindazon ügyekben, melyek egyes organumoknak ki nem jelölvék, — különösen ez vizsgálja felül az évi számadásokat. Ez határozza meg a részvénydíjak mennyiségét, ez választja a tisztviselőket, melyek csak egy évre választatnak, de újra megválaszthatók. Végre az egylet elfogadhat bárminémű ajándékokat, azonban az el-, vagy nem fogadás iránt is saját hatáskörében határoz.

8. §. Az egylet különösen egy 12 tagból álló választmányt állít az ügyek ellátására, ennek különös teendői:

a) A gazdasági kezelés, milyenek a készletek beszerzése, az időszaki nyomtatványok, könyvek megrendelése, az egylet ügyei kivitelének módja iránt a közgyűlés elébe előterjesztések, számadások rendezése, megvizsgálása s a pénztár bármikori megvizsgálása.

b) A választmány hatásköréhez tartozand az új tagok felvétele, — a tagoknak, ha az alapszabályokat megsértének,

kizárása, azonban mindkettő a közgyűlés utólagos jóváhagyása mellett.

9. §. A választmány élén áll az egyleti elnök, s a választmány határozatait csakis ennek jelenlétében, vagy akadályozása esetén a legidősebb választmányi tag elnöklete alatt hozhatja meg. — Határozatainak érvényességéhez legalább négy tag és az elnök vagy helyettesének jelenléte kívántatik meg.

10. §. Ugy a választmányi üléseket, valamint a közgyűléseket az elnök a szükséghez képest bármikor, de csakis ő hívhatja össze, kivéven azon esetet, ha hosszas akadályoztatása miatt ezt nem tehetné, mely esetben a legidősb választmányi tag gyűjtheti össze a választmányt és a közgyűlést is.

11. §. Az egylet elnöke képviseli a testületet, valamint a hatóságok, úgy egy harmadik irányában is, — de minden egyes esetről tartozik egyedül kizárólag a választmány utasítását, illetőleg határozatát kivenni s ennek alapján teheti csak a kellő lépéseket. Szavazata döntő, de csakis döntő esetekben szükségeltetik.

12. §. Az egylet választ azonfelül titkárt, a ki valamint a választmánynak, úgy a közgyűlésnek szavazattal bíró tagja. Vezeti úgy a választmány, mint a közgyűlés jegyzőkönyvét, kiadmányozza a határozatokat, viszi a levelezéseket, mindenkor ellenjegyzője a kiadmányoknak, melyek ugyszinte, mint a levelezések az elnök aláírásával is ellátandók.

13. §. Az egyletnek léssen pénztárnoka is, ez kezeli az egylet minden jövedelmeit, beszedi a részvénydíjjakat, egyéb jövedelmeket. Évnegyedenként számol, kiadásait az elnök utalványaira s a jegyző ellenjegyzése mellett ellátottakra teheti.

14. §. Az egylet választ még egy könyvtárnokot. A könyvtárnok tartja rendbe a könyvtárat, erről számol a választmánynak. Ezen könyvtárnok a Cassinói egyéb készletek felelős felügyelője, s mellé adatik egy felszolgáló személy, a ki a terem tisztítója, a teke asztal körüli felszolgáló s ezt ellátó egyenleend. A könyvtárnok, helyesebben az udvarnok látja el a

játékasztalokat, általában a játékokat, ő szedi a tekeasztal és a játék díjjait, ezekről minden hét végével a pénztárnoknak beszámol. Tartozik pedig a tekézésnél nyilvántartási könyvet vezetni, melyben minden játészó sajátkezűleg jegyzi be az általa lejátszott parthiekat. Ugyszinte a kártya-játék s egyéb díjas játékokról külön naplót vezetend, melybe naponként följegyzi a jövedelmet a díjas játékok nemei szerint.

A díjjakat a választmány határozza meg, s ezekhez alkalmazkodni tartozik, melyeket tariffaszerűleg függesztend ki.

V.

Az egyleti tagok.

15. §. Mindenki, ha az 5-ik és 6-ik §. szerint az egyletbe lép, annak rendes tagjává válik, részt vesz a közgyűlésekben s mindazon előnyökben, melyekre az egylet célja irányozva van.

16. §. A helyben ideiglenesen tartózkodó egyének az évi betétel illető részleteinek havonkénti előleges befizetése mellett az egyletbe rendkívüli tagokul fölvetetnek az elnök, vagy kétes esetekben a választmány által. A szavazat kivételével egyébb-iránt minden egyébb előnyökben részesülnek.

17. §. Nem helybeli lakosok, mint rendes részvényesek, mindig a választmány tudta s befolyása mellett vétethetnek fel csak az egyletbe.

VI.

Az egylet feloslása.

18. §. Ha az egylet feloslana, mi csupán elegendő részvényes tagok hiánya miatt, vagy a közgyűlésnek valamennyi tag abszolút szótöbbségével hozott határozata folytán történhetend meg, az egylet könyvtára a közgyűlés határozata szerinti kezelés mellett közhasználatra fölmaradand. Minden egyébb javai pénzzé fordittatván, Nyiregyháza városánál kamatozólag tőkepénzesítettik, ennek jövedelme a könytár kezelésére, fönntartására s növelésére fordítandó lészen mindaddig, mig az egylet ujra alakuland s vagyonait átveendi.

19. §. Ugy a közgyűlésnek tartása s valamint az alapszabályok netaláni változtatása s egyéb alakulási teendők tekintetében az egylet a fönnálló közigazgatási rendszabályok s az egyleti törvény alatt áll.

20. §. Ezen alapszabályok egyleti alakulási gyűlés által egyakarattal lévén megalapítva s érvényre emelve, ezeket egyes és összes pontjaiban elfogadjuk s magunkat minden következményeiben kötelezőleg aláírjuk.

Kelt Nyiregyházán, 1858. szeptember 16-án.

A Cassinói egylet megbízásából:

Riszdorfer János. s. k.
ideiglenes elnök.

Steiger Alajos, s. k.
egyl. id. v. t.

Tatár, s. k.
Stuhlrichter.

Palánszky Sámuel, s. k.
egyleti ideig. titkár.

P. H.

mindhárman, mint a Cassinó-egylet ügyeit
kezelő ideiglenes választmány.

15299. Wird genehmigt.

Von der K. K. Statthaltereie Abtheilung.

Grosswardein, am 13-ten Október 1858.

P. H.

Szalay, s. k.

Ugyancsak kegyeletes dolgot végzünk azzal is, ha újjászületett egyesületünk első alapítóinak névsorát is emlékezetünkbe idézzük, előrebocsátván a sajátkezü aláírások záradékát, mely szerint: „ez aláírások alólírt mint országfejedelmi kiküldött biztos jelenlétében irattak alá. *Vihelyi*, s. k. cs. kir. szbiró, mint or. fej. Biztos.“ (!)

Vihelyi Róbert, Kobilitz D., Bartók Antal, *Bodnár István,*) Riszdorfer János, Palánszky Sámuel, Lechner Antal, Galánffy, Marsalkó Károly, Enyingi Lajos, Kralóvánszky László, Grenerczy Andor, Farbak Lőrincz, Oltványi Endre, Tersztyánszky

*) A *-gal jelöltek ma is élnek.

Sámuel, Szakay Endre, *Homolay László, Kralovánszky András, Májerszky Dániel, Szénfy Gyula, Schmál Károly, Jurányi Hugó, Balla Sámuel, Kralovánszky Mór, Steiger Alajos, Kőmives Károly, Takáts Alajos, Mattheidesz Gusztáv, Sir Ignác, Sztruhár Károly, Virányi István, Benczúr Miklós, Kiss Ignác, Rác Sándor és Károly, Nádasdy, Kiss Gábor, Vrabecz Ferencz, Vadászy Dániel, Járossy Gusztáv, Czincz Sámuel, Hönsch Ede, Czintz Ignác, Stern Emánuel, Kacska János, Kollár Károly, Blau Zsigmond, Steiner Leopold, Krasznay Gábor, Láng Lajos, Meskó Pál, *Székely Benedek, Petrásovits Mihály, Bányik József, Elefánt Mihály, Perger János, később kassai püspök, Hrabár István, Juhász Kálmán, Draskóczy Sámuel, Fischer S., *Moesz Adolf, Krajcsovics Pál, Ulmer János, Reichmann, Nikelszky Mátyás, May Adolf, *Mráz Károly, Trsztjánzsky Mór, Fizéli Frigyes, Szesztay Sándor, Puchy Pál, *Sexty József, Palicz Mihály, Fisch József, Polyák Alajos, Fábry Károly, *Orbán Károly, *Schák Móricz, Gáspáry János, Szénfy Gusztáv, Reinecke Ágoston, Bogár András, Flegmann Miksa, Mikecz Gida, Fábry Gábor, Mráz János, Dobrovák, Kovács János ref. lelkész, *Varga Antal ref. tanító.

Az egyesület — alapszabályszerűleg — három évre alakulván, addig, míg az állandóság veszi kezdetét, ily három éves ciklusok történetét adjuk.

Az első ciklusban (1859—1861.) 143 tag aláírá-^{1859—1861.}val találkozunk, kikhez a választmány koronként új tagokat is fölvesz.

1858. november 14-én Jármy Menyhért választatik meg a kaszinó elnökéül, ki azonban két hét múlva lemondván, helyét az egyesület közgyűlése Bodnár Istvánnal tölti be, kinek két évi működése után Elek Mihály viseli az elnöki tisztet, helyetteséül Meskó Sámuel választatván meg. Ez utóbbi adat annyiban érdekes, hogy vidéki tag lehetett egyesületünk elnöke,

bár kétségtelennek látszik, hogy inkább tiszteletbeli elnökség volt az már ez évben is, mint a következő 1862-ikben, a mikor is Meskó Sámuel foglalja el az elnöki széket.

A titkári hivatalt mind a három évben Steiger Alajos, a Boruth Elemér néven ismert költő, a pénztárnokságot pedig Hönsch Eduárd viselte. Könyvtárnokok, illetőleg udvarnokok egymásután hárman voltak, névszerint: Házy Antal, Sulyán József, Parázsó János; az első választmány pedig a következő 12 tagból állott: Bartók Antal, Meskó Pál, Kovács Gergely, Elefánt Mihály, Takáts Alajos, Palánszky Soma, Risdorfer János, Benczur Miklós, Perger János, Kőmives Károly, Bodnár István, Szamuely Baruch.

E tisztkarral és választmánynyal az élén egyesületünk eléggé élénk tevékenységet fejt ki úgy a közművelődés terén, mint gazdasági viszonyaink javítására is. Tizenöt különböző hirlappal, melyek közt ott találjuk a Wiener Zeitung-ot és az Augsburger Allgemeine Zeitungot is, azonkívül bizonyára megfelelő könyvtárával hathatós támogatója a szellemi érdeknek s a szellemiek iránti érdeklődésnek, bár ez utóbbira vonatkozólag kissé dissonans az 1860. febr. 12-én tartott közgyűlés azon tapasztalata, hogy „a könyvtárhiányokat nem képes megállapítani.” Viszont azonban nem igen csodálkozhatunk ezen, ha figyelembe vesszük, hogy a könyvtár huzamos időn át gazdátlan volt, legalább kezelésére nézve ama bizonyos 10 évről hiányzik a legcsekélyebb adat is.

Talán épen erre czéloz az új alapszabályok 18-ik §-a, mely szerint: „Ha az egylet feloszlana, mi csupán elegendő részvényes tagok hiánya miatt, vagy a közgyűlésnek valamennyi tag abszolút szótöbbségével hozott határozata folytán történend meg: az egylet könyvtára, a közgyűlés határozata szerinti kezelés mellett közhasználatra fölmaradand“ stb. stb. a miből megérthetjük azt a fontosságot, melyet elődeink a kaszinó könyvtárának tulajdonítottak, bár annak nagyságát és értékét nem is tudták megállapítani.

Az irodalom, közelebbről a magyar irodalom, illetén jelentőségének felismerése mellett nem feledkeztek meg íróinkról sem, kik a nemzeti szellem ébrentartásával legalább is annyi érdemet szereztek, ha nem többet, a hazafiság, mint a cultura terén. Egyesületünk választmánya 1859. augusztus 22-én valamennyi kosorus írónk arczképének megszerzését rendeli el, 1860. február 12-én 100 forintot szavaz meg a Magyar Tudományos Akadémia palotájára, 1860. május 4-én pedig a hazafiui bánat tuláradó megnyilatkozásával rendez gyászünnepélyt a tragikus véget ért legnagyobb magyar emlékére, mely alkalommal valamennyi tag egy havi nyilvános gyászjelvény-viselésre kötelezte magát, Széchenyi arczképének megfestetéséről igyekszik — a pénztár erejéhez képest, esetleg aláírás útján is — gondoskodni s Vidliczkay Józseffel mondat ünnepi beszédet.

Városunk társadalmi életében, mint mindig, úgy e ciclusban is igyekszik kivenni a maga részét a mi kaszinónk, a minek egyik emléke az, hogy 1859. február havában a vasút megnyitása alkalmából sorsjá-

tékkal egybekapcsolt tánczvigalmat rendez, ekként osztozván a városunk szebb jövőjének kilátásában megnyilatkozó közörömben; ugyancsak ez évben más nyilvános összejövetelt is tart s szinte vezetőként tűnik fel az ilyen — nagyobbára jótékonyczélu — társas mulatságok összehozásában. Ugyanitt jegyezzük fel, hogy a helybeli kórház gyarapítására egyesületünk 1860. február 12-én 100 forintos alapítványt tett.

Érdekes a kaszinónak 1860. augusztus 30-án kelt azon határozata, melylyel a felekezetiség elleni izgatásnak csirájában elejét vette. A panaszkönyvbe ugyanis, bár óhajtság alakjában, de kétségtelenül tendentiosus módon az a bejegyzés vezettetett be, hogy „az általános társalgási nyelv a magyar legyen, az izraelita nyelv pedig betiltassék“, mire a választmány kimondja, hogy:

„Nemcsak óhajtja, de lehetőleg előmozdítani is igyekszik, hogy a kaszinó társalgási nyelve magyar legyen. Azonban a kaszinó nem nyelvi tekintetből, hanem általános művelődési szempontból alakult s alakulásakor azt, hogy mely nyelv legyen a társalgási nyelv, elvileg ki nem mondta. De azt, hogy egyesek az általuk használandó nyelvben korlátoztassanak, a társulatnak egymáshoz viszonyában jogszerűleg követelni sem lehet, miután a nyelv ügye minden egyes ember méltányossági meggyőződésétől függ. E panaszban a választmány nem véli magát hivatottnak. A mennyiben pedig ez óhajtság folytán a panaszkönyvbe hozott utóbbi pontok oly iránymodorban vezetvék be, mely részint a kölesönös jogalappal ellenkezik, részint a szenvedélyesség jeleit viseli s így a panaszkönyv hivatását, melynek csak az ökonomiai részre kellene befolyjni, tévedésesen fogják föl: nehogy a panaszkönyv magánpolemia könyvévé módosúljon, annak nyilvános kitétele beszűntetendőnek véleményeztetik s azon tagok, kik-

nek panaszkodni lenne, annak szóbeli bementására hivatnak fel. De nem mulaszthatja el a válaszmány még azon észrevételét is, hogy, mint minden egyesület, úgy a kaszinó fennállása és jövője csak a kölcsönös és méltányos engedékenységgel s udvariasságon alapulván, ily czélokért ha egyesek ellenszenveiken uralkodni igyekezendnek, csakis a közügynek hozzák az áldozatot.

Annak fölemlítése mellett, hogy ez években a kaszinó pénztári évi összforgalma átlag 4000 forintot tett ki, vagyona pedig körülbelül 2000 frtnyi értékű volt, egyesületünk egyéb anyagi, nevezetesen gazdasági ügyeiről soroljuk elő a jelentősebb adatokat.

Ujjáalakulásakor a kaszinó egyelőre a Spisák Antal-féle nagyvendéglő egy lakosztályát bérelte ki egy félévre 150 pengő forintért oly föltétellel, hogy bútort, fűtést, világítást a vendéglős szolgáltat, de viszont ő szedi a kártya és egyéb játék jövedelmét. De már 1859. február 11-én Gredig Jeremiással köt a válaszmány szerződést 300 forint évi bér kikötése mellett, s ugyanekkor a következő bútorok és felszerelések beszerzését rendeli el: 8 db négyszögű kártyázó, 2 kerek-asztal (az olvasóba), 15 pár szék, diván, tükör a szükséghez képest, 1 pendel-óra 25 frt értékig, 1 tekeasztal, kellő számú gyertyatartó és lámpa, végül 2 íróasztal az ügykönyvek és kártya elhelyezésére. E bútorzatot és felszerelést a válaszmány 1090 frt erejéig tűzkár ellen is biztosította. (1860. február 12-én.)

Megtudjuk a rendelkezésünkre álló jegyzőkönyvi határozatokból, hogy az első évben (1859.) a billiard-jövedelem 422 frt, a kártyajövedelem 372 frt volt, míg a kuglizó 21 frt 10 kr hasznót hajtott az egye-

sületnek, de az u. n. belrendtartási szabályok, melyek pontos megtartására a tagok ismételt figyelmeztetést is kaptak, irattárunkból hiányzanak.

1862—
1864. 1862. január 6-án a második háromévi ciklus kezdődik, melynek csendes működéséről alig akad különösebb följegyezni valónk.

A mi elsőben is a személyi ügyeket illeti, mint már előbb is érintettük, elnökül az 1862-ik évre Meskó Sámuel választatott meg, míg az előző év elnöke Elek Mihály tiszteletbeli elnök czimet kapott. Meskó Sámuel után két ízben Bodnár István viselte ismét az elnöki tisztet. Titkár még egy évig Steiger Alajos maradt, kit 1863. január 10-én Jurányi Hugó váltott fel. A pénztárt e ciklusban Nikelszky Mátyás, Suták Antal, Maar Adolf és Schack Mór kezelték, a könyvtár körüli szolgálatokat pedig Juhász Kálmán teljesítette. Ügyvédje, illetőleg ügyésze is volt a kaszinónak, előbb Palicz Mihály, azután pedig Kralovánszky Mór.

Művelődési szempontból fontosabb mozzanatok ez évekről, hogy egyesületünk 21 lapot és folyóiratot járát, hogy 1862. ápril 25-én a Kisfaludy Társaság alapító tagjainak sorába lép s hogy többek ajánlataira saját nyomda felállítását tervezi, a mit azonban későbbben több okból levesz a napirendről. Ide tartozik az is, hogy belép a Felső-Tiszavidéki Gazdasági Egyesületbe s a megyei kórház javára, ha az itt létesül, 1000 frt alapítvánnyal egy ágyat létesít. E mellett módot talál arra, hogy az 1863-ik évben aszály által sújtott számos családon tőle telhetőleg segítsen: táncvigalmakat, reuniokat, koncerteket rendez, melyeknek

jövedelméből 126 családnak mintegy 400 forintnyi rögtöni segítyt nyujt. Teszi pedig mindezt akkor, mikor pénztári jövedelme (1864-ben: 2244 frt) alig fedezi a szükséges kiadásokat (2239 frt). Pedig ugyanekkor a vidéki tagok évi díját is egyenlővé tette a rendes tagokéval, úgy hogy ez időben a kaszinó minden tagja 6 frt tagsági díjat fizetett.

Hogy könyvtárunk e három év alatt mily művekkel s mily értékben gazdagodott, nem tudjuk. Tény, hogy Meisels Vilmosnak és Palánszky Sámuelnek nagyobb könyvadományát köszönettel örökíti meg a választmány, s tény, hogy az elveszett könyvekért lefoglalják és könyvvásárlásra fordítják a biztosítékösszeget, melyet azonban már 1863. január 18-án kötelezvénynyel helyettesitenek.

Gazdaságilag, de egyébként is nevezetes dolog, hogy már 1863-ban 5 szobát bérel a kaszinó a Gredig-féle régi házban 650 frt bérösszegért s miután a háztulajdonos ujabban építkezett, egyesületünk ideiglenesen az u. n. Komló-sörcsarnok két szobájában huzódik meg, hogy aztán annál kényelmesebben foglaljon helyet a Gredig-féle új épület emeletén. E kényelem eszközlésére ismételten reuniokat rendez s ezek jövedelméből fedezi mintegy 600 frtra rugó bútor-beszerzési költségeit.

Mig e második ciklus három évről általában annyit jegyezhetünk meg, hogy minden különösebb feltűnés nélkül, de mégis minden adott alkalmat fölhasználva szolgálta a közművelődés ügyét s erejének nagyobb részét az anyagiak biztosítására s erőinek

megszilárdítására fordítá, a következő újabb három évi egyesületet a műveltségnek közelebbi értelemben veendő terjesztése sarkalja tevékenységre.

1865—
1867. Ugyanis ez időre, nevezetesen boldog emlékü dr. Meskó Pál elnökségének idejére esik a kaszinó azon törekvése, hogy a népnevelés érdekeinek is áldozatot hozzon. A kaszinó tagjainak száma, különösen azon intézkedéssel, hogy ajtaját megnyitotta az iparos és földmivelő osztály előtt is, kiknek tagsági díját méltányossági szempontból évi 3 forintban szabta meg, (1866. január 21), meghaladta a 200-at; tisztviselői, kiknek sorában Jurányi Hugó titkár, Juhász Kálmán könyvtárnok, (mindkettő már az előbbi időszakban is ugyanezen minőségben), Schack Mór, Járossy Gusztáv és Maurer Károly pénztárnokok, Kralovánszky Mór, Galánffy Lajos és Oláh Károly ügyészek neveivel találkozunk, a választmányynyal együtt tevékeny részt vesznek egyes tagok azon törekvésében, hogy a nagy közönség oktatására népszerű tudományos felolvasások rendeztessenek.

Ez u. n. akadémiai felolvasások sorozatát dr. Szabó Dávid nyitotta meg, (1865. márczius 5-én) ki mellett Szentmarjay Dóra és Sztruhár Paulin urhölgyek igyekeztek a nemes szándéknak hiveket szerezni. Egykoru adatok szerint a kísérlet eléggé sikerült, a mennyiben a 30 krajczáros belépő díjából első ízben 49 frt 95 kr., másodízben pedig 34 frt tiszta jövedelem folyt be a kaszinó könyvtárának javára. Ugyanezen célra fordították azon jövedelmet is, melyet egy évvel később dr. Baruch Mór népszerű természet-

tudományi felolvasása eredményezett. Annál kevesebb volt az e három év alatt rendezett 8 reünio tiszta jövedelme, melyre talán nem is törekedtek, csak hogy az összejövetel díszét és méltóságát biztosítsák.

Nagy lelkesedéssel ünnepelte meg egyesületünk 1867. február 27-én a felelős magyar miniszterium kinevezését, hogy a szebb jövő hajnalán érzett osztatlan örömeinek adjon kifejezést. Deák Ferencznek ez alkalomból kaszinónk tiszteletbeli tagjául történt megválasztatása is e lelkesült örvendezés tanujele volt.

De mégis legfontosabb volt egyesületünk belső életére nézve az alapszabályok czélszerű módosítása, illetőleg új alapszabályok kidolgozása, melyek csak az 1868-ik évi január 20-án léptek ugyan életbe, de megalkotásuk még ezen időszakban történt.

Az alapszabályok változtatása mindenesetre a tökéletesedés lépcsőjéül s a korok határkövéül szolgál s azért kétszeresen is sajnáljuk, hogy ez új alapszabályok nem maradtak ránk, holott a kaszinó közgyűlése azoknak kinyomatását is elrendelte. Egyesületünk e módosított alapszabályai különben csak 1871-ig voltak érvényben, a mikor azok újból való átnézését és alkalmas módosítását rendelte el a közgyűlés.

Tudomásunk van azonban arról, hogy az 1865-ik évi január 29-én tartott közgyűlés a könyvtár kezelését illetőleg szigorú rendszabályok kidolgozására utasította a választmányt. 1866-ban Textórisz Bertalan szakérő az egész könyvtárt szakszerűen rendezi s hogy az minél nagyobb mértékben gyarapodjék, a reünioi és felolvasások jövedelmének felhasználása

mellett minden tagra 1 frt könyvhasználati díjat vet ki a kaszinó, szívesen fogadván egyesek, mint pl. Suták Antal könyvbeli adományait is.

A pénztár állása ez években a következő: 1865: bevétel 1884 frt 89 kr., kiadás 1754 frt 79 kr., pénztári maradvány 130 frt 10 kr. 1866: bevétel 1921 frt 17 kr., kiadás 1814 frt, készpénz maradvány 107 frt 17 kr. 1867: bevétel 1963 frt 66 kr., kiadás 1891 frt 79 kr., egyenleg 71 frt 87 kr. Összeg a pénztárban, a mi az előbbi időszak végéhez képest apadást jelez úgy a szükségletben, mint a fedezetben.

Gazdasági szempontból érdekes adatunk van 1865. márczius 4-ikéről, a mennyiben ekkor hozták be először a jövedelem ellenőrzésének azon módját, hogy a játékért fizető tag szelvényt kap megsemmisítés céljából. Többféle változtatás után ma is ez a mód van használatban egyesületünknel.

1867-ben azonban megszűnik e rendszer, mert a kaszinó a kártya- és billiárdjövédelmet — a helyett, hogy házilag kezelné, — bérbeadja s ezáltal új rendszert teremt meg, mely hosszú időn át divatban marad. Erről bővebben a következő időszakban, melynek egészen részletes leltár szerint adja át a kaszinó összes vagyonát a választmány. Az ingóságok értéke az átadásnál: 1084 frt. (L. 1867. november 16.)

1868—
1870.

Az 1868-ik évvel kezdődő három évre újabban megalakul a kaszinó, melynek elnöki székét dr. Meskó Pál lemondása után dr. Szabó Dávid foglalta el. Szabó Dávid elnöklete alatt tovább folytatja egyesületünk azon munkásságát, melyet a népnevelés felkarolása

czéljából már az előző években oly sok jóakarattal és igyekezettel inaugurált. Az ő elnöki megnyitója, melyet az egykoru „Nyir“ című hetilap vezércikkében olvashatunk, lelkesítő felhívás városunk értelmiségéhez, hogy egyletünket, mint megyénk *leendő* fővárosának szellemi fejlődését eszközlő egyletet pártolják. Olvassuk is, hogy csak 1868-ban hat előadást tartottak a kaszinó helyiségeiben, többek közt Gyöngyössy Sámuel ref. lelkész „Történelmi és lélektani tanulmányok a nőkről“, dr. Emericzy Géza „A csillagászatról“, dr. Baruch Mór „A szellemi és érzelmi élet anyagi szervezetéről“, Ujhelyi Róbert „Az ember és az őstermészet“ czimen, Bánhegyi István „A szénsavról“, Kovács Sándor „A Rákóczyak“-ról s minden alkalommal egy-két szavalat is élénkitette a programmot.

Az eredmény még sem lehetett valami kielégítő, mert az elnök beszámolójában sajnálattal említi, hogy a „kaszinó semminemű szellemi haladást nem tanusított.“ E meg lehetőszen pessimista felfogásnak lehet tulajdonítanunk, hogy Szabó Dávid az egy év leteltével leköszön s helyét Kralovánszky Mórnak, a kaszinó előbbi ügyészének adja át, ki e tisztét 1872. végéig viseli. A három év alatt titkárok voltak: Jurányi Hugó, Emericzy Géza, Galánffy Lajos, pénztárosok: Maurer Károly, Korányi Imre, könyvtárnok: Juhász Kálmán, ügyész: Kralovánszky Mór, utóbb Nádaszy Lajos.

A tagok száma ez időközben 200 körül ingadozik s a kaszinó, talán azért, hogy szélesebb alapokra helyezkedhessék, egyesülésre tesz kísérletet a terménycsarnokkal, a nélkül azonban, hogy a kísérlet sikerre

vezetett volna. Céljának megközelítését azonban magában is minden tőle kitelhető eszközzel szorgalmazza. Petőfi szobrának felállításához 24 forinttal, Pákh Albertéhez 12 forinttal járúl; a szerencsétlen vizkárosult svájci lakosok részére 49 frt 50 krt és 4 ezüst huszast gyűjt s a kaszinó játék-jövedelmeinek árverés útján való bérbeadásával saját pénzügyi viszonyait is rendezni törekszik. Ez intézkedésével egyrészt megszüntette a régi u. n. udvarnoki állást s így tetemes kiadástól szabadult meg, másrészt pedig a bérleti összegben biztos jövedelemre tett szert, a mi természet-szerűleg első feltétele az állandóságnak. E czimen a kaszinó ez évek átlagaként 500 frt bevételt biztosított pénztárának s a további pénztári zavarok elkerülése végett 1871-től kezdve 8 forintra emelte fel az évi tagsági díjat. De szüksége is volt ez intézkedésre, mert a tagok igényeinek kielégítésére már ez időben újabb 2 szobát bérelt s csúpán házbér czimen 850 forintot fizetett, a mi körülbelül fele volt az egész évi összes kiadásnak.

A számadások szerint ugyanis e három évi ciklusban így alakulnak az évi mérlegek: 1868-ban bevétel 1381 frt 93 kr., kiadás 1445 frt 79 kr., hiány 63 frt 76 kr. a mi ugy áll elő, hogy 115 forintot tett ki az u. n. tagdíjleírás, 1869-re bevételül előirányoztatott 1482 frt 50 kr., kiadásul 1813 frt s így a fedezetlen összeg 330 frt 50 krt tett ki. (hogy tényleg mint hajtották végre a műveletet, illetőleg hogyan állott helyre az egyensúly, nem tudjuk), sőt a következő 1870-dik évben is 76 frt 80 krt találunk a számadások szerint pénztári hiány gyanánt, mert 2197 frt 60 kr. kiadással szemben csak 2120 frt 80 kr. bevétel szerepel.

Bizonyos is, hogy 1869-ben tetemes adósság miatt panaszkodik az elnök s ha 1870 január 23-án mondott megnyitó beszédében mégis azt konstatálja, hogy „a kaszinó a város társadalmi életének közép-pontjává lett,“ kétségtelenül más irányban kifejtett s nagyobb mértékben körültekintő intézkedéseinek köszönhetette azt. A pénztárhiány egyedüli ellensúlyozója a bútorszaporulat, mert 1870. végén a kaszinó ingósága leltár szerint 1485 frt összegű értéknek felel meg.

Ugyancsak a leltározás adataiból tudjuk meg azt is, hogy míg 1868. január 12-én 1343 kötet foglalt helyet a könyvtárban (1157 magyar és 186 német), 1870. december 28-án a katalógus csupán 886 magyar és 144 német, összesen 1030 kötetnyi munkát sorol fel. Pedig a gyarapodás évi átlaga legkisebb számítással is tehető 80—100 kötetre.

Mindebből az tűnik ki, hogy egyesületünk életében az anyagiakat illetőleg egyetlen egy időszak sem volt oly zavaros és nyomasztó, mint az 1868—1870-ig terjedő 3 esztendő, bár egyébként az egyesület semmi tekintetben nem mutat hanyatlást vagy épen pangást.

Az 1874-ik évvel ismét 3 évre alakul ugyan a kaszinó, mindamellett — a tagsági díj fölemelésének kényszerűsége miatt — már egy év múlva új alakulást lát szükségesnek, úgy hogy e csonka időszakot bátran hozzávethetjük az 1872—1874-ik évi ciclushoz.^{1871—1874.}

Elnök még két évig (1872. végéig) Kralovánszky Mór, utána Ábrányi Aurélt választja meg az egyesület, ki aztán egészen 1885. végéig, tehát 13 éven át volt

a kaszinó elnöke. A titkári hivatalt e 4 év alatt nagyobbára Sütő József viselte, a mennyiben az előbbi titkár Galánffy Lajos városunkból elköltözött (1872), pénztárnokok: Korányi Imre, Domján Sámuel, Incze József, könyvtárnokok: Juhász Kálmán, Jurányi Hugó, Fekete János, Virágh Aladár, Illincz Gyula, ügyészek: Nádasy Lajos, Hvezda Gusztáv, Bodnár István, Szesztay Károly, mindannyian egymás után. 1874. jan. 25-től új hivatalt állít fel a kaszinó, az u. n. rendező-felügyelőit (a mai igazgatói tisztség elődje), mely állásra Kerekréthy Miklós választatott meg.

A tagok számának évi átlaga 240; ezek közül 40 u. n. foglalkozó tagot találunk, kiket helyesebben ideigleneseknek nevezhetünk.

Itt a személyi ügyek közt említjük meg — s azt is épen csak a tények teljessége kedvéért, — hogy az 1871-ik évben alkotott új alapszabályok értelmében működő becsületbiróságnak több alkalommal kellett összeülnie az egymással szóval vagy írásban összekoccanó tagok személyes ügyeinek elintézésére.

Maga az új alapszabályzat, melynek egy-két nyomtatott példánya levéltárunkban is meg van, s mely 1871. márczius 15-én lépett életbe, egész terjedelmében következőleg hangzik:

I. FEJEZET.

Az egylet célja.

1. §. A Casino-egylet közvetlen célja a művelt társalgás, hírlapok és folyóiratok s könyvtárában található könyvek olvasása, ezen könyveknek évenkénti szaporítása; továbbá a társas művelt mulatság, mely kártya, sakk, billard, domino, s más törvényesen megengedett játékokban áll.

II. FEJEZET.

Az egyesület tagjairól, jogairól, kötelezettségeiről s felvételéről.

2. §. Az egyesület tagja lehet minden művelt egyén, ki magát az egyesületi alapszabályok megtartására kötelezi s az egyesület szokásaihoz alkalmazkodik.

3. §. Az egyesület tagjai:

a) *alapító tagok*, kik eddig is a Casino 6 frtos évdíjas rendes tagjai voltak s az egyesületi vagyonhoz joggal bírnak;

b) *rendes tagok*, újjáalakuláskor magukat jelentő vagy aláíró új tagok rendes tagul tekintetnek; ha azonban mint alapítók az egyesület eddig szerzett vagyonához joggal bírni kívánnának, kötelesek a pénztárba egyszer-mindenkorra 5 frtot az évdíjon felül fizetni;

c) *foglalkozó tagok*, kik a meghatározott havonkénti díjakat mindig 3 óra előre fizetik; szavazati joggal nem bírnak, s az egyesület vagyonához igényt nem tarthatnak.

4. §. Az alapító s rendes tagok, kik magukat a meghatározott díjak lefizetésére legalább 3 évre kötelezik, a közgyűléseken szavazati s indítványozási joggal bírnak, az egyesületi tisztii állomásokra egyaránt választók és választhatók, mindazon előnyökben részesülnek, melyekre az egyesület célja irányozva van.

5. §. A ki az egyesületből a kötelezett idő előtt ki akar lépni, azt csakis az összes díjak lefizetése mellett teheti. A helyből végleges eltávozás az egyesület iránti kötelezettséget az alapító és rendes tagok részéről meg nem szünteti, csak ha előleges bejelentésre az alól választmányi határozattal felmentetik.

Halálozás esetén azon évtől számítva, melyben az alapító vagy rendes tag elhalt, a kötelezettség minden következményeiben megszűnik.

Ha új tagok időközileg lépnek be, a folyamatban levő 3 évi időköz lejártáig kötelezvék, s kötelesek az alakulási szerződést aláírni. A felvétel 2 egyesületi tagnak a vendég-

könyvbe vezetett ajánlata folytán, válaszmányi határozat mellett történik.

6. §. A foglalkozó tagok, közgyűléseken jelen lehetnek, szavazattal azonban nem bírnak, tagokul 2 egyleti tag ajánlata folytán, a válaszmány határozata mellett, vétetnek fel, szabadon használhatják a játékasztalokat, olvasó-termet, a könyvtárat azonban csak külön biztosíték lefizetése mellett.

Jegyzés. A saját vagyonukkal nem rendelkezők csak szülei, gyámjuk vagy főnökük jóállása mellett vétetnek be.

III. FEJEZET.

Az egylet alapjáról.

7. §. Az egylet alapja áll a befolyó tagsági évdijakból, mely 6 frtot teszen, s a válaszmány által rendezendő nyilvános társas multságok s előadások, s játékdijak jövedelmeiből.

A könyvtárra az alapító s rendes tagok pótlékul 1 frtot fizetnek évenként.

A foglalkozó tagok havonként 50 krt fizetnek, mint tagilletményt.

8. §. A tagsági díj felemelése a közgyűlés köréhez tartozik.

9. §. *A fizetés módjáról:*

Az alapító és rendes tagok a meghatározott tagsági illetményt, minden év január és július hó első napjaiban, kötelesek az egylet pénztárába befizetni; ki tagilletményét a fizetés havának 15-ik napjáig ki nem fizeti, írásbelileg a fizetésre felhivatik, s ha a felhívás után 8-ad napra valamely tag nem fizet, rajta az egész évi és esetleg egész 3 évi tagilletmény per útján is meg fog vétetni.

10. §. A foglalkozó tagok a meghatározott illetéket évnegyedenként az első hó 1-ső napjain előre befizetni kötelesek, ellenesetben idegeneknek tekintetnek s az egyletből kizáratnak.

IV. FEJEZET.

Az egyesület szervezetről.

A) Közgyűlés.

11. §. Közgyűlés évenként egyszer tartatik, szükség esetén azonban az elnök által a választmány határozatára, vagy 3 választmányi és 20 egyleti tag kívánatára rendkívüleg is összehívatik.

12. §. A közgyűlés határnapja a helyben megjelenő hirdalóban közre teendő, e mellett a tagok az egyesület helyiségében kifüggesztendő „felhívás” által is értesítendőek a közgyűlés határnapjáról.

13. §. Közgyűlési határozatok érvényességére legalább 40 tag jelenléte szükséges, s ha a közgyűlés nem lenne határozatképes, egy hó múlván új közgyűlés hívandó egybe, melyen a jelenlevők számra való tekintet nélkül a sorozatban levő tárgyakban kötelező határozatokat hozhatnak.

14. §. A közgyűlés az alapító és rendes tagok összességéből áll.

15. §. A közgyűlés tárgyai:

a) az alapító és rendes tagok sorából: elnök, pénztárnok, könyvtárnok, titkár, s 12 választmányi tag választása, kik egy évre választatnak, de újra megválaszthatók, és akik közül titkár és könyvtárnok az egyesület pénztárából a közgyűlés által meghatározandó tiszteletdíjat húznak;

b) megvizsgálása az elnöki jelentéseknek;

c) felülvizsgálása a választmány által átnézett számadásoknak;

d) meghatározása annak, hogy a teke, kártya, sakk s domino-játék utáni jövedelmek házilag kezeltessenek-e, vagy árverés útján bérbe adassanak, — módosítása az alapszabályoknak, ha azt a tagok fele kívánja;

e) elintézése azon indítványoknak, melyek a közgyűlés folyama alatt az egyesület beléletére vonatkozólag a tagok által tétetnek.

15. §. Választásoknál, valahányszor azt 10 tag kívánja, titkos szavazatnak van helye.

17. §. Az elnök választásánál általános, egyéb választásoknál viszonylagos szavazatnak van helye.

18. §. Az egyesület elfogadhat bárminemű ajándékokat, azonban az el, vagy el nem fogadás iránt saját hatáskörében határoz.

19. §. A közgyűlés jegyzőkönyve az első választmányi ülésben hitelesítettik, elnök, titkár által aláíratik.

B) V á l a s z t m á n y.

20. §. A választmány áll 12 tagból, kik a közgyűlés által évenként választatnak.

Az időnkénti üresedések az egyesület tagjai közül a választmány által pótoltnak.

21. §. *A választmány teendői:*

a) az egyesület céljainak elérése végett mindennemű intézkedések megtétele, szellemi s anyagi érdekeinek előmozdítása;

b) gazdasági kezelés: milyenek a készletek beszerzése, az időszaki lapok, nyomtatványok s könyvek megrendelése, az egyesület ügyeinek kivitele, módja iránt a közgyűlés elé adandó előterjesztések;

c) tanácskozás a kebelében felmerült tervek, javaslatok felett, tárgyalása a közgyűlés által hozzá utasított indítványoknak;

d) költség-előirányzat készítése, számadások rendezése s a pénztár bármikor megvizsgálata;

e) új tagok felvétele;

f) játékdíjak meghatározása, s annak netaláni felemelése.

22. §. Teendőit választmányi gyűlésen intézi el, a mely minden hóban legalább egyszer tartandó, de a mely szükség szerint a választmányi tagok kérelmére bármikor, vagy rendkívüli esetekben elnök által is összehívható.

23. §. Határozatainak érvényességéhez 4 tag jelenléte szükséges, egyenlő szavazat mellett azon vélemény lesz határozattá, melyhez az elnök csatlakozott.

24. §. Jegyzőkönyveit a legközelebbi gyűlésben hitelesíti.

25. §. A választmánynak állásuknál fogva tagjai az egy-
let tisztviselői, a kik indítványozási s szavazati joggal bírnak.

V. FEJEZET.

Az egylet tisztviselői.

- a) elnök;
- b) pénztárnok;
- c) ügyvéd;
- d) könyvtárnok;
- e) titkár.

A) Elnök.

26. §. Az elnök a közgyűlésen egy évre választatik.

27. §. A közgyűlés s választmányi gyűlésekben a tárgyalást az elnök vezeli, akadályoztatása esetében a legidősebb választmányi tag elnököl.

28. §. Képviseli a testületet valamint a hatóságok, úgy egy harmadik irányában is, de minden egyes esetben tartozik a választmány utasítását és határozatát kivenni s egyedül ahhoz alkalmazkodni.

29. §. Az elnök utalványoz és ellennyugtáz minden kiadásokat s bevételeket, felügyel az egylet vagyonaira s a tagdíjak pontos befizetésére, — utalványoz 10 frt erejéig, azonban mindenkor a titkár ellenjegyzése mellett s utalványozásairól szóló jegyzéket a választmánynak bemutatni köteles.

30. §. Aláírja a köz- és választmányi ülés jegyzőkönyveit, levelezéseket s megrendeléseket.

B) Pénztárnok.

31. §. A pénztárnok a közgyűlés által egy évre választatik.

32. §. Az egylet minden vagyonát folytonos nyilvántartás mellett kezeli, beszedi a részvénydíjakat s egyéb jövedelmeket, elnök vagy a választmány kíváratára rövid jelentést tesz a pénztár állásáról, rendes számadást vezet s az év végén

ezen számadást először is a választmánynak, s a választmány által kiküldött 3 tagu küldöttségnek átvizsgálása után a közgyűlésnek bemutatja.

33. §. Kiadásait az elnök utalványaira s a titkár ellenjegyzésével ellátottakra teheti.

34. §. A számadási nap az év utolsó napja.

C) Ügyvéd.

35. §. A közgyűlés által egy évre választatik, ki az egylet jogait, érdekeit védi s fizetetlen tagilletményeknek törvényes utoni behajtását eszközli.

D) Könyvtárnok.

36. §. A könyvtárnok a közgyűlés által egy évre választatik.

37. §. A könyvtárat a könyvtári szabályok értelmében leltár mellett kezeli, rendben tartja s erről számol a választmánynak.

E) Titkár.

38. §. A titkár a 15. §. értelmében egy évre választatik, a ki valamint a választmány, úgy a közgyűlés jegyzőkönyveit vezeti, kiadmányozza a határozatokat, viszi a levelezéseket, ellenjegyzi a kiadásokat, szerkeszti a jelentéseket, szóval az elnökkel mindenben közreműködik.

VI. FEJEZET.

Becsületbiróság.

39. §. Ha az egylet tagjai közül akadnának olyanok, kik magukviselte által az illő tekintélyt, becsületet és ügyfélséget mélyen sértik, azok a becsületszék indokolt javaslata alapján, teljes választmányi gyűlésen titkos szavazattal az egyletből kizárhatók.

40. §. *A becsületszék feladata:*

a) az egylet tagjai között előforduló egyenetlenségeket megszüntetni;

b) mindazon kérdésekben, hol az egyleti rend becsülete forog kérdésben, a választmány elé javaslatot terjeszteni;

c) javaslatot terjeszteni a választmány elé azon esetben, ha valamelyik tag érdemtlenné tette magát arra, hogy egyleti tag legyen, ha t. i. a társadalmi életben megbélyegző tettet követett el.

41. §. A becsületszék áll az egylet elnöke, mint elnökből, ennek akadályoztatása esetén a legidősb választmányi tagból, — továbbá 2 esküdtszéki tagból, s a 40. §. eseteiben két-két, az illetők által választott tagból.

42. Az esküdtek szám szerint hatan a választmányi gyűlésen sorsolás útján választatnak a rendes tagokból, betűsrend szerint működnek, négy-négy hónapra terjedvén két-két esküdtszéki tag működése.

43. §. Az elnök köteles a becsületszék alakítását teljesíteni, valahányszor arra egy tagtárs által megkerestetik.

44. §. Az elnök mindenekelőtt az egylet két esküdtszéki tagjával megidézi a bepanaszolt tagtársat, és két becsületbirósági tag ajánlatára szólítja fel, a másik két tagot a panaszló fél a becsületbiróság iránt beadott megkeresésénél mindjárt megjeleli.

45. §. A megalakult becsületszék kihallgatván mindkét felet, ítéletet mond, mely ítélettől a felelfezés helye a választmányhoz minden félnek nyitva áll. A felelfezési szándékot 24 órával ítélet hozatala után az elnökknél kell bejelenteni, ki ez esetben az indokolt ítéletet, kihallgatási jegyzőkönyvet a választmány elé terjeszti. A választmány egyszerű szótöbbség útján titkos szavazattal határoz.

46. §. Amely fél a választmány határozatát el nem fogadná, vagy a becsületbiróságnak általa nem felelfezett ítéletnek alá nem vetné magát, az egylet tagjainak sorából kitörltetik.

47. §. Oly esetben, hol a becsületszék egy tagtársnak az egyletből kirekesztését hozza javaslatba, e javaslatnak a választmányi gyűlésen leendő tárgyalása a meghívó leveleken külön megemlítendő.

A határozathozatal titkos szavazat útján történik.

A kirekesztés érvényességéhez a választmány kétharmadának szavazata szükségeltetik, mely esetben a jegyzőkönyv azonnal hitelesítendő és a kirekesztett féllel közlendő.

Ha a kirekesztés mellett szavazók a választmány többségét képezik, de nem kétharmadát, az illető tagtárs megtartja ugyan az egyleti tagság valamennyi jogát, de az elnök az egylet nevében egy írásbeli megintést meneszt hozzá.

VII. FEJEZET.

Vendégjog.

48. §. Az egylet tagjai által bevezetett idegenek, ha neveiket úgy ők, mint az őket bevezető egyleti tagok sajátkezüleg a vendégkönyvbe beírták, az olvasó-termet s játék-asztalokat, ez utóbbiakat a játszma-díjak fizetése mellett, a bevezetés napjától számított 8 napon keresztül használhatják, a kitett időn túl azonban csak mint foglalkozó, vagy rendes egyleti tagok, kiknek, és általában véve minden művelt s az egyletben helyt fogható polgárnak beléphetési joga fennhagyatik.

VIII. FEJEZET.

A tanulókról.

49. §. Mindazon tanulók, kik két egyleti tag által vezetnek be, s kik neveiket az ajánló tagokkal együtt a vendégkönyvbe bejegyzik, az egylet termeibe az iskolai szünidők alatt szabad beléphetési joggal bírnak. Használhatják az olvasó-termet, játék-asztalokat, ezek közül a teke-asztalt egyedül a bevezető tag jóállása mellett, a könyvtárt azonban csak a biztosíték lefizetése után, a mely 5 forintban állapittatik meg.

IX. FEJEZET.

Az egylet tisztviselőinek díjazásáról.

50. §. A IV. fejezet 15-ik §-ának d) pontjában nevezett tisztviselők közül titkár és könyvtárnok az egylet pénz-

tarából tiszteletdíjat húznak. E tiszteletdíjak következőleg állapíttatnak meg.

- a) titkár évenkénti tiszteletdíja 40 frt,
- b) könyvtárnoké 50 frt.

X. FEJEZET.

Az egyesület feloszlásáról.

51. §. Az egyesület feloszlik az alakulási évek multával, vagy előbb is, ha az alapító és rendes tagok kétharmada közgyűlésileg a feloszlást kívánja.

52. §. Az egyesület feloszlása esetén az egyesület könyvtára közgyűlés határozata szerinti kezelés mellett közhasználatra fennmarad, minden egyéb java pénzzé fordítván, a helybeli takarékpénztárban kamatozólag tőkésítettik, ennek jövedelme a könyvtár fentartására s nevelésére fordítandó leszen mindaddig, míg az egyesület újra alakuland s vagyontát átveendi.

53. §. Ezen szabályok az alakulási közgyűlésben egy akarattal lévén érvényre emelve, azokat minden pontjaiban elfogadjuk s magunkat minden kötelezettségeknek az egyesület-alakulási külön szerződésnek is aláírásával alávetjük.

Kelt Nyíregyházán, 1871. évi január hó 22-én tartott közgyűlésünkben.

Jegyzette:

Galánffy Lajos,
egyleti titkár.

Kralovánszky Mór,
egyleti elnök.

Ez új alapszabályok nagyobbára az előbbi szokáshoz alkalmazkodnak, csak a könyvtárnok és titkár megszabott fizetése új bennök, meg a becsületbiróság szervezése.

E biróság felállításának indokait sehol sem olvasuk, pedig nem tagadhatnánk meg tőlük bizonyos érdekességet, a mennyiben a körülményekből úgy látszik, hogy inkább a biróság létezése volt oka a becsületbeli ügyeknek, mint az ilyen ügyek miatt beálló szükségesség, mondjuk kényszerűség a becsületbiróság

felállításának. Az is tagadhatatlan, hogy a bíróság végérvényesen, mindkét fél megegyezésére egyetlen ügyet sem intézett el s határozatai többnyire a felek kilépését vonták maguk után, annyival inkább, mert egyes tagokat megrovásban is részesített — e bíróság jelentése alapján — a választmány vagy közgyűlés.

Az új alapszabályok kiegészítéséül 1874-ben házi ügyrendet is készít a választmány s szorosan megszabja még részleteiben is a kaszinó tisztviselőinek hatáskörét.

A mi a kaszinó művelődéstörténeti adatait s anyagi viszonyait illeti, ez időről különösen azért, mert egy egész évről egyetlen jkönyv se maradt ránk, de meg az egyesületi élet kisebb élénksége miatt is nem sok följegyezni valónk akad. A mindennapi folyóügyek elintézése mellett havonként társas összejöveleket, tánczestélyeket rendez a kaszinó, melyek közül különösen kettő vált ki, mindkettő 1871. farsangján: az első sikerült s a 170 frtnyi tiszta jövedelmet akként osztották el, hogy fele része a könyvtár javára, másik fele része pedig a francia foglyok és sebesültek nyomorának enyhítésére fordított, — a másik azonban, melyet saját házalap megteremtése czéljából sorsjátékkal együtt rendeztek, annyira nem sikerült, hogy a külső renommé megőrzése végett a rendezőség aláírás útján való gyűjtésre határozta el magát s így is alig tudott többel, mint 44 forintnyi készpénz jövedelemmel beszámolni.

Annál nagyobb keresletnek örvendettek a kaszinó játékjövedelmei, melyek bérletének elnyeréseért minden

alkalommal többen is pályáznak s árverés útján pl. 1872-ben 1300 forintot meghaladó összeget fizetnek. E nagy vállalkozási kedynek tulajdonítható, hogy egyeseknek a házi kezelésre vonatkozó indítványát az 1874. december 6-án tartott közgyűlés leszavazza.

De szükség is volt ily nagyobb tételre a bevétel rovatában, mert 1873-tól kezdve a kaszinó Gredig háztulajdonossal 1200 frt évi házbérre köt szerződést s kiadásainak fedezhetése végett kénytelen az eredetileg 6 frtnyi, időközben 2 forinttal megnagyobbított tagsági díjat 10 forintra emelni. Ez intézkedésével el is éri azt, hogy míg 1871-ről 190 frt 62 krnyi minust mutatnak a számadások (2376 frt 13 kr kiadással szemben csak 2186 frt 11 kr bevétel), 1872-ben már olyan a mérleg, hogy a bevételi rovatban 2631 frt 48 kr, a kiadásiban pedig 2460 frt 21 kr szerepelvén, 171 frt 27 kr készpénzegenleg volt utalható az 1873-ik évre, melyben ismét 394 frt 84 kr fölösleg áll a kaszinó rendelkezésére (3775 frt 12 kr bevétel, 3380 frt 28 kr kiadás); végül 1874-ben bevett az egyesület 3581 frt 63 krt, kiadott 2517 frt 96 krt s így 1063 frt 68 kr pénztári maradvánnyal zárta le számadásait.

E nagyobb pénztári készlet megengedte már a tisztviselők tiszteletdíjának emelését is, úgy hogy 1874. december 22-től kezdve a titkár 60 frt, pénztárnok 80 forint, a könyvtárnok pedig 100 forint évi honorariumban részesül.

Azonkívül a tagok kényelmére való tekintettel a kaszinó külön udvarnokot szegődtet a bérlő által alkalmazott szolgál mellé, kinek betanításával eleget bajlódik ugyan, de nem kevesebbet, mint több oly tagtárssal, kik a kaszinó helyiségeiben a legmesszebb menő s mások jogait sértő kényelmet engedték meg maguknak.

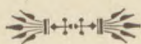
Annak jelzésével, hogy a könyvtárkezelés állapota még ez időben is orvoslásra érett állapotban van, a mennyiben az 1871-ben átvett 1030 kötet 179 kötet szaporulattal is csak 1100 kötetre emelkedik (kiselejtezésről nincsen tudomásunk), hogy a kaszinó ez időben is 21 hirlapot és folyóiratot járatott, melyeknek árverés útján való eladásából is szaporította jövedelmét, s hogy egy tag, nevezetesen Sütő József akkori titkár a közgyűléshez intézett beadványában a kaszinónak új alapra fektetését s más irányban való szervezését sürgette a nélkül azonban, hogy hangja egyéb lett volna, mint kiáltó szó a pusztában: befejezzük egyesületünk időszakonként alakult életének rövid ismertetését.

Ismételten meggyőződhattünk arról, hogy ez időszakosság s a tisztikarnak és választmánynak épen e miatt való folytonos változása, cserélése folytonos ingadozásnak s ebben a felbomlás veszélyének csiráit rejtette magában úgy, hogy a kaszinó kénytelen volt belátni, hogy fennállásának, fejlődésének, virágzásának egyedüli biztositéka az állandóság, az egyszersmindenkorra való alakulás. Láttuk, hogy voltak idők, midőn egyesületünkben a szellemi érdekek ápolása,

közelebből az ismeretek terjesztésének nemes vágya emelkedett túlsúlyra, máskor ismét az anyagi viszonyok rendezése s kényelmes otthon teremtése képezte a kaszinó vezetőinek legfőbb feladatát. Mindkettő alapszabályainkban gyökerező jog és kötelesség volt s ha 16 éven át ily különböző irányú törekvések közepette is megmaradt egy, az egyesület tekintélye, méltósága: lehetetlenség megtagadni ez elődeinktől az elismerést, különösen ha nem pusztán az elért eredményt, de a jóakaratot és buzgóságot is figyelembe vesszük.

Elérték azt, hogy kaszinónk a mindennapi művelt társalgással, melyben városunknak és Nyíregyháza vidékének értelmisége, még pedig egész értelmisége vett részt, hirlapok, folyóiratok járatásával, mindig hathatósan támogatott könyvtárával a közműveltség fejlesztésében hathatós tényező volt, elérték továbbá azt, hogy nemcsak a tagoknak kellemes találkozó helye volt a kaszinó, de egyuttal az egyetlen hely, hova a tagok vendégeiket és sokszor nagynevű hazánkfiai is bevezethették s elérték végül azt is, hogy önzetlen munkásságukkal, mely számos közügy meleg támogatásában is nyilvánult, becsületet szereztek az egyesülés szellemének s ekként a nagy Széchenyi nyomdokain jártak.

Mindenek felett pedig az örökséget sértetlenül szállították reánk: ime érdemük, s ezért hálánkkal adózunk: ime dicséretük.

IV.

A kaszinó, mint állandó egyesület.

(1875—).

Hogy a kaszinónak egyszersmindenkorra való alakulása mennyire elősegítette egyesületünk életének minden nagyobb megrázkódtatás nélkül való továbbfolyását, arra két jelenség szolgál eléggé meggyőző magyarázatul; első az alapszabályoknak huzamos időn át érintetlenül hagyása, másik a vezető egyéniségek állandó, hosszabb ideig tartó hivatalban maradása, a mi kétségtelenül nagyban elősegíti az ügyek alapos megismerését, a hiányok alkalmas pótlását s a kormányzás egyöntetűségét, zavartalanságát.

21 éven át voltak érvényben azon alapszabályok, melyek előkészítése még a múlt ciklus munkája volt, melyek azonban csak az 1875-ik évvel léptek életbe, hogy egészen 1895-ig szolgáljanak az egyesület céljának, a tagok egymáshoz való viszonyának, közgyűlés, választmány, tisztviselek hatáskörének s a vendégjognak zsinórmértékeül. Mint ilyen, a változó viszonyok közt is kipróbált s különböző korok igényeinek megfelelő munkálat érdemes volna a megörökítésre, ha nem épen ennek alapján épült volna fel a legújabb alapszabályzat, mely a folyó millennáris évben

jutott érvényre s melyet ugyancsak ez évben adott ki egyesületünk.

E 21 év alatt egyesületünk bizalma két férfit helyezett az elnöki székbe: 1885-ig Ábrányi Aurélt, 1886-tól kezdve dr. Meskó Lászlót. Nemcsak a könnyebb áttekintés, de egyéb körülmények is indokolják, hogy e két évtized történelmével külön-külön foglalkozzunk.

Az 1875 — 1885-ig tartó decennium nagyobb ^{1875—}1885. mérvű személyi változással kezdődik. Elnök Ábrányi Aurél marad ugyan, ki már megelőzőleg 2 éven át viselte e tisztséget, de már a pénztárnoki hivatal egy évre Moesz Adolf kezébe jut, s Moesz után 1876-tól kezdve Martinyi József veszi át a pénztárnokságot s viseli e tisztelet egyesületünk közmegelegedésére mind e mai napig. Ugyancsak egy évre választatik meg Sulyok Gyula könyvtárnokul, hogy egy év leteltével Grósz Sámuelnek adja át hivatalát, ki kerek 20 éven át volt egyesületünk könyvtárnoka. Titkárul először Kovács Sándor választatott meg, kinek 2³ évi hivataloskodása után Mikecz János forgatta 1877. végéig a jegyzői tollat, míg ez időtől kezdve egészen az időszak végéig dr. Meskó László volt a kaszinó titkára. Ügyelő vagy rendező (ma: igazgató) egészen 1884. végéig Kerekréthy Miklós marad, 1885-re Péchy Gyula választatik meg e tisztségre.

Érdemes adatként még az első teljes választmány névsorát igtatjuk ide: dr. Baruch Mór, dr. Heumann Ignác, Somogyi Gyula, Fejér Barna, Takáts Alajos, Korányi Imre, Kralovánszky Mór, Krasznay Gábor, Nyiri János, dr. Meskó Pál, Rogulitz Lázár, Benes László, Juhász Antal, Zoltán Aurél, Kornstein Ignác, Mikecz János, Domján Sámuel, dr. Rottmann

Lajos — nagyobb részben már az előző választmányoknak, részben pedig a mai választmánynak is tagjai.

Az időknék ily kézzelfogható közelsége s e miatt az eseményekre való élénk visszaemlékezés sok tekintetben fölöslegessé, szükségtelenné teszi az események összevetését, mérlegelését, elegendő lesz tehát, ha a pusztá tényeket származtatjuk át a következő nemzedékre.

Ritka példáját mutatta a kaszinó iránt való szeretetteljes érdeklődésének a már évekkel előbb elhunyt Schmál Károly, ki 1868. deczember 18-án kelt végrendeletében a kaszinó céljaira 100 forintot hagyományozott, mely összeg 1884-ben folyt be egyesületünk pénztárába; viszont a kaszinó se maradt el akkor, midőn a jótekonyság gyakorlásáról volt szó. Így 1875-ben a budai árvizkárosultaknak gyűjtés útján 102 forintot, 1876-ban ugyanezen célra nagyobb összeget, 1877-ben a török sebesültek segélyezésére szintén nagyobb összeget, 1878-ban a miskolci árvizkárosultak részére 25 forintot, a Boszniában megsebesült magyar katonák s mozgósítás alkalmával hátrahagyott családjaik segélyezésére 50 forintot, 1879-ben a szegedi és Szegedvidéki árvizkárosultak részére a pénztárból 150 forintot, gyűjtésből 43 forintot, 1883-ban a győri árvizkárosultak részére 20 forintnyi segélyt szavazott meg.

Szorosan összefüggnek ezekkel hazafias és emberbaráti célokra tett adományai, melyek közül nevezetesebbek a következők: Deák Ferencz szobrára (1876.) 100 frt, Arany János szobrára (1882.) 20 frt, a Bukovinából hazatelepített csángók részére (gyűjtés útján 1883-ban) 236 frt 50 kr. Pártolja az Akadémia könyv-

kiadó vállalatát, alapító tagja a Kisfaludy-Társaságnak, rendestagja a Természettudományi Társulatnak. 1884-ben a városunkban alakult Tűzoltó-egylet alapító tagjai közé lép s a hazai szinügyet évről-évre nemcsak azzal pártolja, hogy állandó bérletet tart, de készpénzsegélylyel is, 20—30—50 forintokat adván a segélyre szorult szintársulatoknak.

Mindez 10, illetőleg 11 év alatt történik ugyan, de együttvéve mégis eléggé tekintélyes tétel.

Másrészt azonban ugyanezen időre esik a törvényben megengedett társas játékok nagyobb mérvű kultiválásának kezdete is, nálunk épen úgy, mint hazánk bármely más kaszinójában. Legalább erre mutatnak a számok, melyek szerint, habár pl. 1881-ben csak 170 tagja van a kaszinónak, évi budget-je aránytalanul nagyobb, mint az előbbi kor bármelyik évében, t. i. 7000 frtot jóval meghaladó összforgalom. E magas tételeket — főleg a kártyajáték-jövedelemben — nem módosítja a választmány azon intézkedése sem (1880. szeptember 5-én), hogy az u. n. ferbli játéknál, mely ezennel társas, tehát nem tiltott játéknak minősítetik, a vízi vagy hívás nem lehet több, mint 90 kr. A mi egyébként pusztá kuriozumból legyen itt fölemlítve.

Hadd álljanak mindjárt itt az évi zárszámadások adatai:

1875: bevétel 3644·42 frt, kiadás 2846·12 frt,					
marad 798·30 frt. — 1876:	"	3847·40	"	"	3023·39 "
" 824·01 " — 1877:	"	3770·42	"	"	3128·13 "
" 642·29 " — 1878:	"	3443·51	"	"	2947·49 "
" 496·02 " — 1879:	"	3113·49	"	"	2297·08 "
" 816·41 " — 1880:	"	3713·50	"	"	3057·03 "
" 656·47 " — 1881:	"	3658·01	"	"	3358·70 "

marad 299·32 frt. — 1882: bevétel 2918·32 frt. kiadás 2518·49 frt,
 „ 399·83 „ — 1883: „ 3402·72 „ „ 2511·52 „
 „ 891·20 „ — 1884: „ 3401·38 „ „ 2333·16 „
 „ 1068·22 „ — 1885: „ 4706·65 „ „ 4253·70 „
 marad: 452 frt 95 kr; teher (a kuglizó czimén) 1600 frt, köve-
 telés tagdíjakból: 1669 frt 70 kr.

A bevétel és kiadás tételei 1882-től kezdve majdnem az időszak végéig bizonyos apadást mutatnak, a minek egyedüli oka egyesületünk mérlegeinek (ma is) tengeri kígyója: a tagdíjhátrálék. Bizonyos, hogy a kaszinó vezetősége e tekintetben mindig a legnagyobb udvariassággal és méltányossággal jár el a tagokkal szemben, úgy hogy az alapszabályszerűleg jogában álló végső eszökhöz — a tagsági díjak behajtását illetőleg — csak a legkényszeritőbb esetben folyamodik; viszont azonban mindig akadnak annyira indolens tagok, kik minden viszonszolgálat nélkül élvezik az egyesület által nyújtott előnyöket. S ha az egyesület ügyésze pl. 1883-ban sajnálattal említi, hogy ez évben tagdíjhátrálék czimen csak 577 forintot volt képes behajtani, kétségtelenül jóval nagyobbnek kellett lennie a behajtandó összegnek. 1879-ről biztosan tudjuk, hogy 831 frt 10 kr volt a tagdíjhátrálék. E saájtszerű jelenségnél még elszomoritőbb az u. n. tagdíjhátrálék-leírás, akár fizetési képtelenségből, akár egyéb okból történt legyen is. Pedig e czimen tekintélyes összeget tenne ki az a tőke, mely nemcsak hogy nem kamatozik, de volta-képen nem is létezik egyesületünk pénztárában.

Játékjövedelmeit ez időben is bérbeadta a kaszinó s Kuszi János, Lang Lajos, Hook Pál, ismét

Lang Lajos bérlők 700—1200 frtnyi összeget fizetnek a játékjövedelem élvezeteért. Minthogy pedig e bérlet a legnagyobb nyereségre számított üzleti eljárást eredményezte, úgy hogy a tagok ismételten panaszkodnak a bérlő tagtársnak magatartása ellen s különösen azért, hogy a bérlő utólagos jóváhagyás reményében derűre-borura vásárol bútorokat és kényelmi eszközöket: 1881-ben kimondja a választmány, hogy a kaszinó bérlője a tagok névsorában nem foglalhat helyet, s felhatalmazás nélkül eszközölt bevásárlásait a kaszinó nem téríti meg.

Sok kellemetlenségre adhatott okot az u. n. foglalkozó tagok ügye is, mert már korábban — 1878-ban — szükségét látja a választmány oly intézkedésnek, hogy foglalkozó tag csak a negyedévre szóló belépti jeggyel foglalhat helyet a kaszinóban. Erre vonatkozik az az intézkedés is, hogy nyilvános tagtörzskönyv legyen, melyből minden tag minősége és jogosultsága bármely perczben megállapítható legyen (1877. január 7).

A tagokról lévén szó, itt említjük meg, hogy 1876-ban a vidéki tagok évdiját 5 forintban szabta meg a kaszinó, mely szokás mai nap is alkalmazásban van:

Elvileg érdekes határozat az (1876. márcz. 12-én), melyet a kaszinó a „Szabolcsmegyei és Hajdukerületi Közlöny“ azon kérelmére hozott, hogy e lap a kaszinó hivatalos lapja legyen. E határozat szerint: „Minthogy a kaszinó minden irodalmi vállalatot pártolni köteles, egyet a többi rovására meg nem különböztethet.“

E pártatlanságnak tulajdonítható az a másik elutasító végzés is (1876), melylyel néhány tag azon indítványát, hogy „hazafias elismerés fejeztessék ki a budapesti ifjúságnak a török consul tiszteletére rendezni akart fáklyás-zenéjeért“ — a kaszinó nem fogadta el.

Gazdasági szempontból följegyzésre méltó még az ekkori egyesületnek azon kísérlete, hogy 1885-ben saját kuglizót vásárolt. Házalap czimen összegyűjtött s addig 400 forintra szaporodott tőkéjéhez kölcsönt vevén fel, 1783 frt vételáron megvásárolja a kuglizó társaságnak a mai színház környékén levő kedvelt sportfejlesztő s egyszersmind mulattató kuglizó helyiségét, oly kikötéssel, hogy 5 évig a kuglizó társaság tagjainak is szabad bemenetük van a helyiségbe. Mindamellett, bár a kaszinó bérlője a kuglizó jövedelmét is kibérelte évi 100 frtnyi összegért s jöllehet az egyesület 2 frt évi díjért bárkinek jogot engedett a kuglizó használatára, a vállalat nem valami fényesen sikerülhetett, mert egyesületünk alig egy pár év múlva, igaz, hogy nagyobbára pénzügyi okokból, szabadulni igyekszik a kuglizótól. Pedig sokan ma is kellemesen emlékeznek vissza az ott töltött kedélyes délutánokra és estékre.

A kuglizó további története azonban a következő korba nyúlván át, ott fogunk róla megemlékezni, ez időből csupán a könyvtárról akarván egyetmást fölemlíteni.

Igy igen fontos azon intézkedés, mely szerint az 1875-ik évi január hó 1-ső napján hozott határozattal

az egész könyvtár gyökeres revisio, illetőleg kiselejtezés és a megmaradtaknak szakszerű rendezése alá kerül. Ilyen szakcsoportot 15-öt találunk, elég sokat, de bennök annál kevesebb munkát, mert hiszen a 15 csoportban összesen 623 munka volt, tehát egyben átlag alig több 40 munkánál.

E tény konstatálásával természetesen járt együtt a kaszinónak azon nemes elhatározása, hogy ezután nagyobb évi összeggel fog járulni ez irányú szükségletének fedezéséhez. S valóban könyvtárunk gyarapodásának rohamos emelkedését, — nagyobb mérvű ajándékozás hiányában említést csak a Benczúr kisasszonyok adományáról találunk, — csupán annak tulajdoníthatjuk, hogy a későbbi — 80-as — években 300—350 forintot fordít könyvvásárlásra a kaszinó s így tulajdonképen első alapját veti meg mai valóban szép könyvtárunknak.

*

Az állandóság elvének, melyet följegyzéseinkben^{1886—1896.} ismételten hangsúlyoztunk, következetes elfogadása és sikeres következménye leginkább meglátszik az 1886-ik évvel kezdődő legújabb korszakon, melyet bátran fűzhetünk a Dr. Meskó László nevéhez, nemcsak azért, mert ő ez idő óta egyesületünknek évről-évre, utóbb 3 évre egyhangúlag megválasztott elnöke, hanem azért is, mert az ő kiváló érdeklődése, körültekintő figyelme, fáradhatatlan buzgósága s mindenben határozott egyénisége az ügykezelésbe rendet hoz, a kaszinó külső és belső életébe lelket önt s egyesületünk tekintélyét nemcsak fentartja, de fokozza is. E törek-

vésében munkás tisztikar és gondos választmány áll segítségül oldala mellett, névszerint Lázár Kálmán, az elnöknek eddig is közmegállapodással elfogadott helyettese, 1895. óta az egyesület alelnöke, Dr. Trajtler Sámuel igazgató, Martinyi József pénztárnok, Dr. Vietórisz József titkár, Hoffmann Ferencz könyvtárnok, Okolicsányi Géza gazda. Megjegyezzük itt, hogy 1895. végéig Grósz Sámuel volt az egyesület könyvtárnoka, míg az igazgatói és titkári tisztet 1892. végéig Okolicsányi Géza viselte, ki hármass hivatalából ez időtől fogva csak a gazda teendőit vállalta magára. Ez állást, mint alább látni fogjuk, 1889-ben szervezte a kaszinó, a mikor a játékjövedelem bérbeadása helyett annak házi kezelését határozta el. Az időnként legfeljebb 2—3 tag személyére változó választmányok összes tagjainak névsora 1886—1895-ig:

Ábrányi Aurél, Dr. Baruch Mór, Bencs László, Fejér Barna, Gruden Ernő, Dr. Heumann Ignác, Jármay Ödön, Kerekréthy Miklós, Korányi Imre, Kornstein Ignác, Dr. Kovách Elek, Kovács László, Kubassy Gusztáv, Lázár Kálmán, Megyery Géza, Dr. Meskó Pál, Mikecz János, Miklós László, Péchy Gyula, Somogyi Gyula, Sütő József, Szlaboczký Imre, Sztárek Ferencz, Zoltán János.

Személyekről lévén szó, itt kell fölemlítenem, hogy a tagok száma nemcsak városunk fejlődésének, de a kaszinó jó hírnevének megfelelő arányban folyton szaporodik, jóllehet adataink azt bizonyítják, hogy kivált a 80-as években több ízben megtagadta a választmány a fölvételt, — míg viszont az egyesületből való

kilépés legfeljebb eltávozás esetén fordul elő. 1886-ban 193 tagja van a kaszinónak, 1891-ben már 254, 1892. végén 306, azóta folytonos, bár nem rohamos emelkedéssel ma 335.

E tekintélyes számú társaság minden irányú igényeinek kielégítéséről gondoskodni s ekként az egyesület célját megvalósítani, még oly nagyszámú, rendelkezésre álló eszközzel sem csekély feladat. Társadalmi, művelődési, hazafias, jótékonyági, gazdasági stb. szükségletek szempontjából hány meg hány intézkedést kell az egyesületnek, első sorban a kaszinó vezetőségének végrehajtania!

Csak a legfontosabbakat soroljuk fel, mikor pl. arra hivatkozunk, hogy kaszinónk 1886-ban 100 frttal az E. M. K. E. alapítói sorába lépett, hogy a hazai szinügyet évről-évre mindig tekintélyes bérletösszeggel, nem egyszer egyenes segélyadománnyal pártolja, hogy helyiségeit jótékonycélú, nyilvános összejövetelekre, művész-estélyekre, hangversenyekre stb. nemcsak mindig szívesen engedte át, de ilyeneket maga is rendezett s különösen az 1890-ik évi február 1-én oly fényes sikerrel, hogy az egykoru jegyzőkönyv nem győzi dicsérni a nagyközönség áldozatkészségét, mely 300 forintot meghaladó tisztajövedelemmel gyarapította a kaszinó könyvtárát.

Azt se hagyhatjuk említés nélkül, hogy a kaszinó a koronázási emlékűnnep alkalmából 1892-ben fényes összejövetelet rendezett, melyre nemcsak saját tagjait hívta meg, hanem a hatóságokat s városunk egyéb értelmiségét is, — továbbá hogy 1890-ben a főgym-

nasiumunk kezelésére bizott Kossuth-emlékalapítvány tőkéjéhez 50 forinttal, 1894-ben a Kossuth-szobor alapjához 100 forinttal járult, Bessenyei György, Irányi Dániel, Baross Gábor, Klapka György szobrának, illetőleg siremlékének felállítására 50—50 forintot szavazott meg, hozzájárult a kolozsvári Mátyás-szobor alaptőkéjéhez is, míg a jótékonyság czimén nemcsak névszerint említett esetekben áldozott százakra rúgó összeget (évről-évre a helybeli két jótékony nőegylet, a főgymnasium tápintézete, esetenként pedig a stryi, tokaji, rakamazi tűzkárosultak, árviz által sujtottak, árvamegyei éhínségesek stb.), hanem az által, hogy helyiségeiben állandó gyűjtést engedélyez a felekezetenélküli népnevelési egyesület céljaira, fel nem sorolható számos esetben istápolja a közművelődést s gyakorolja a jótékonyt. Ez utóbbi tekintetben, mint gyűjtő, a kaszinó gazdája: Okolicsányi Géza fejt ki páratlan buzgalmat és tevékenységet.

Ily nagyarányú közművelődési és jótékonyági kiadások, melyek mellett a könyvtár évenként 500 forinttal, a hirlapok és folyóiratok ugyanily összeggel szerepelnek, bár utóbbiak eladásából átlag évente 150 frt visszatérül, csak oly nagyarányu budget mellett lehetségesek, amelyet a kaszinó évi mérlegei mutatnak.

Ezek évről-évre a következő képet mutatják:

1886.	bevétele	4378·42 frt,	kiadás	4105·57 frt,	maradvány	272·85 frt,
1887.	"	3365·03	"	3016·38	"	348·64
1888.	"	2978·99	"	2813·91	"	165·08
1889.	"	4817·18	"	4330·43	"	486·75
1890.	"	4929·25	"	4033·15	"	896·10
1891.	"	5781·67	"	4832·02	"	949·65

1892. bevétel	6511·85	frt, kiadás	4344·09	frt, maradv.	2167·76	frt,
1893. " "	14611·96	" "	11854·33	" "	2757·63	" "
1894. " "	13231·20	" "	11174·39	" "	2046·81	" "
1895. " "	11091·90	" "	8828·58	" "	2263·32	" "

Tíz év alatt tehát kétszeresnél is magasabbra rúgnak a bevétel és kiadás tételei, jeléül annak az élénk forgalomnak, mely egyesületünk fejlődésének egészen természetszerű következménye.

Teljes tájékoztatásul ideiglatjuk az utolsó év részletes számadását is, melynek két rovata tételről-tételre kitünteti a szükségletet és fedezetet, illetőleg a bevételt és kiadást.

Pénztári kimutatás az 1895-ik évről:

<i>Bevétel:</i>	<i>Kiadás:</i>
1. Pénztármaradv. 1894-ről 2046·81	1. Házbér 1300—
2. Tagdíj 1888·50	2. Könyvtár 121·90
3. Hátralék 710·50	3. Hirlapok és folyóiratok 662·54
4. Elárverelt hirlapokból 150·15	4. Teke-asztal 96·20
5. Egyleti gazda befizetése 5678·61	5. Fűtés 550·04
6. Étél-italmérés kigyakorlása 275—	6. Világítás 807·78
7. Báljövdelem 57·50	7. Színház bérlet 328—
8. Elektromos bevezetés megtérítése 119·02	8. Takarékpénztárnak, tőke kamat 867·95
9. Színházi bérlet 87·60	9. Kártya 1400·38
10. Időközi kamatok 98·31	10. Tiszti fizetés 380—
	11. Gazda fizetése 700—
	12. Szolgák 941·50
	13. Biztosítás 33·56
	14. Adó és illeték 215·02
	15. Jótékony célra 35—
	16. Vegyesekre 388·71
	Készpénz-egyenleg 2263·32
11091·90	11091·90

A bevételi rovat tételei s összegezése a kaszinó tagjainak nagyobb számával, a kiadások végösszegének nagysága a már említett fontosabb tételeken kívül főleg a gazdasági kezeléssel és szükségletekkel állanak összefüggésben.

Ilyen első sorban a kaszinó helyiségének kérdése, melyet számos kísérlet után 1889-ben sikerült egye-

sületünknek huzamos időre akként rendezni, hogy a régi háztulajdonos, Gredig Jeremiás helyett, ki a felajánlott 1300 forint évi bérösszegért nem volt hajlandó a kaszinó által 11. pontban megkívánt, s a tagok kényelmére vonatkozó óhajoknak a helyiség teljes átalakításával eleget tenni, a helybeli Takarékpénztár-egyesülettel kötött szerződést, ennek a szarvas-utca és Széchenyi-tér sarkán levő bérházára oly feltétel alatt, hogy a kaszinó az összes helyiség használatáért 12 éven át évi 1300 frt házbért fizet, míg a külső javítás, állami és községi adó viselése, tűzkárbiztosítás a tulajdonos Takarékpénztár-egyesületet terheli. A szerződés 1889. január 29-én kelt s ugyanazon év július havában költözött át egyesületünk a mostan is használt uj helyiségbe.

Ez uj helyiség czélszerű berendezése folyton egyik főgondja a választmánynak, mely az előírányzott keretben évről-évre tekintélyes értékben gyarapítja az egyesület ingóságát.

A helyiség-változtatással szorosan összefügg a kaszinó azon intézkedése, hogy még az előző időszakban vásárolt kuglizó helyiségét 1700 frt összegért eladta, nemcsak azért pedig, mivel nem jövedelmezett, hanem azért is, mert az egyesület szabadulni akart adósságaitól. E kettős ok állott utjába egyesek azon törekvésének is, mely 1891-ben az uj helyiség udvarán akart kuglizót állíttatni. S egyesületünknek ma sincs saját kuglizó helyisége.

Különben a kerti helyiség és teke-pálya Sztárek Ferencz és Okolicsányi Géza igazgatók gondozása alatt

állott s jövedelmei házilag kezeltettek. Egy meglevő számadás szerint: bevételei 1886-ban 703 frt 61 krt, kiadásai 684 frt 99 krt tettek ki, s így tisztajövedelmül 18 frt 62 kr folyt be a kaszinó pénztárába.

Egyéb játékjövedelmeit még ez időben is bérbe adta a kaszinó évenként átlag 1000 forintnyi bérösszegért egészen 1889. végéig, amikor a házi kezelés elvét mondván ki, Okolicsányi Géza igazgatót és titkárt, az egyesület gazdájául választja meg oly feltétellel, hogy 500 forint kezelési költség levonása után a bevételből felmaradó összeg 20%-a lesz a gazda tiszteletdíja. E szokás 1894. május 12-éig divott, amikor a közgyűlés 700 forint fix összegben szabta meg a gazda fizetését, illetőleg honoráriumát.

Fizetésről lévén szó, egyben megemlíjtük, hogy a tisztviselők tiszteletdíját az 1892. ápril 22-én tartott közgyűlés 50%-al javította, úgy, hogy ez időtől kezdve a könyvtárnok 150, a pénztárnok 120, a titkár pedig 90 forint évi tiszteletdíjat kap a pénztárból.

Hogy az egyes tisztviselők hatásköre a legpontosabban kijelöltessék, s egyébként is a haladó kor követelményeinek megfelelően egyesületünk legujabban gondoskodott arról, hogy hosszú időn át érvényben volt, részben azonban már elavult alapszabályai ujjakkal pótol tassanak, javittassanak. E munkálattal a választmány már 1894. végén elkészült, a megerősítés azonban csak egy év múlva került le az illetékes hatóságtól, úgy hogy új alapszabályaink épen a folyó millennáris évtől kezdve vannak érvényben.

Megemlítjük még, hogy 1889 óta fennálló házszabályaink az új szabályoknak megfelelőleg szintén módosítást igényelnek, s a választmány épen e kérdést vette fel legközelebbi munkarendjébe. Az új ügykezelési és házszabályokból csupán a könyvtár kezelésére vonatkozó utasítások készültek el, egyidejűleg az egész könyvtár szakszerű új berendezésével, minek következtében nagyobb rend tartására számíthatunk, s a könyvek elkallódásának eleve útját álljuk. A könyvtárkezelési szabályokat a következő fejezetben közöljük.

Különben a könyvtár gyarapítása s ezzel, valamint az időszaki folyóiratok és hírlapok által a közművelődés előmozdítása egyesületünknek nemcsak egyik legszebb, de egyszersmind mindenkor áldozatra kész örömmel teljesített feladatát képezi. Megrendeléseinél, vásárlásánál a kaszinó nem a munkák ephemer értékét, hanem maradandó becsét tartja szem előtt s ezt nemcsak tudományos és szaklapok járatásával igazolja, hanem azzal is, hogy könyvtárának tudományos része, különösen történelmi szakcsoportja nagyobb egyesületeknek is díszére válnék.

Magának a könyvtárnak eléggé kényelmes helyisége különben csak igen kis részét foglalja el a kaszinó összes helyiségeinek. A tagok nagy száma s fokozott igénye már 1893-ban követelte az eredeti épület kibővítését, melynek megfelelően az egyesület a saját terhére egy új nagytermet s egy kisebb szobát építtetett a Takarékpénztár telkén, az eddigi helyiség udvarán.

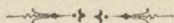
Ez új helyiséget, valamint a már meglevőket is mind egészen újonnan kárpitoztatta az egyesület az 1894-ik év nyarán s megegyezvén a tulajdonos Takarékpénztárral az iránt, hogy az elektromos világítás bevezetésének költségeit ez utóbbi viseli, 1900 forintnyi összegen valamennyi termét és helyiségét berendezte és felszerelte az elektromos világításra, úgy hogy 1895-ben csupán világítás czimen 807.78 forintot fizetett a kaszinó.

Czélszerű szellőztetők beállításával, hideg étkek és italok kiszolgáltatásával, melynek jogát időről-időre haszonbérletbe adja, s a szórakoztató és kényelmi eszközök egész seregével oda törekszik egyesületünk, hogy tagjainak az eléggé mérsékelt tagdíjért olyan barátságos, mondhatni otthonias kört teremtsen, a hol ki hasznosan, ki kellemesen, ki mindkétféleképen, de mindenesetre meglelégedéssel töltheti el szabad idejét.

A tagok összességének, az egyesek különböző társadalmi állása és hivatása mellett is észlelhető egyöntetősége, a kölcsönös méltányosság elvén alapuló testvéri érzület bizonyos közszellemet ébreszt egyesületünk falai közt, mely közszellem mindannyiszor érvényesül, valahányszor fontosabb napi kérdésről, legyen bár az politikai vagy társadalmi, művelődési vagy gazdasági, van szó. Ilyenkor látszik meg leginkább, hogy egyesületünk az a hely, hol e fontosabb közérdekű, nem ritkán magánérdekű ügyek és kérdések élénk megbeszélés tárgyát képezik, s e megbeszéléssel, tárgyalással messze kiható, nem ritkán

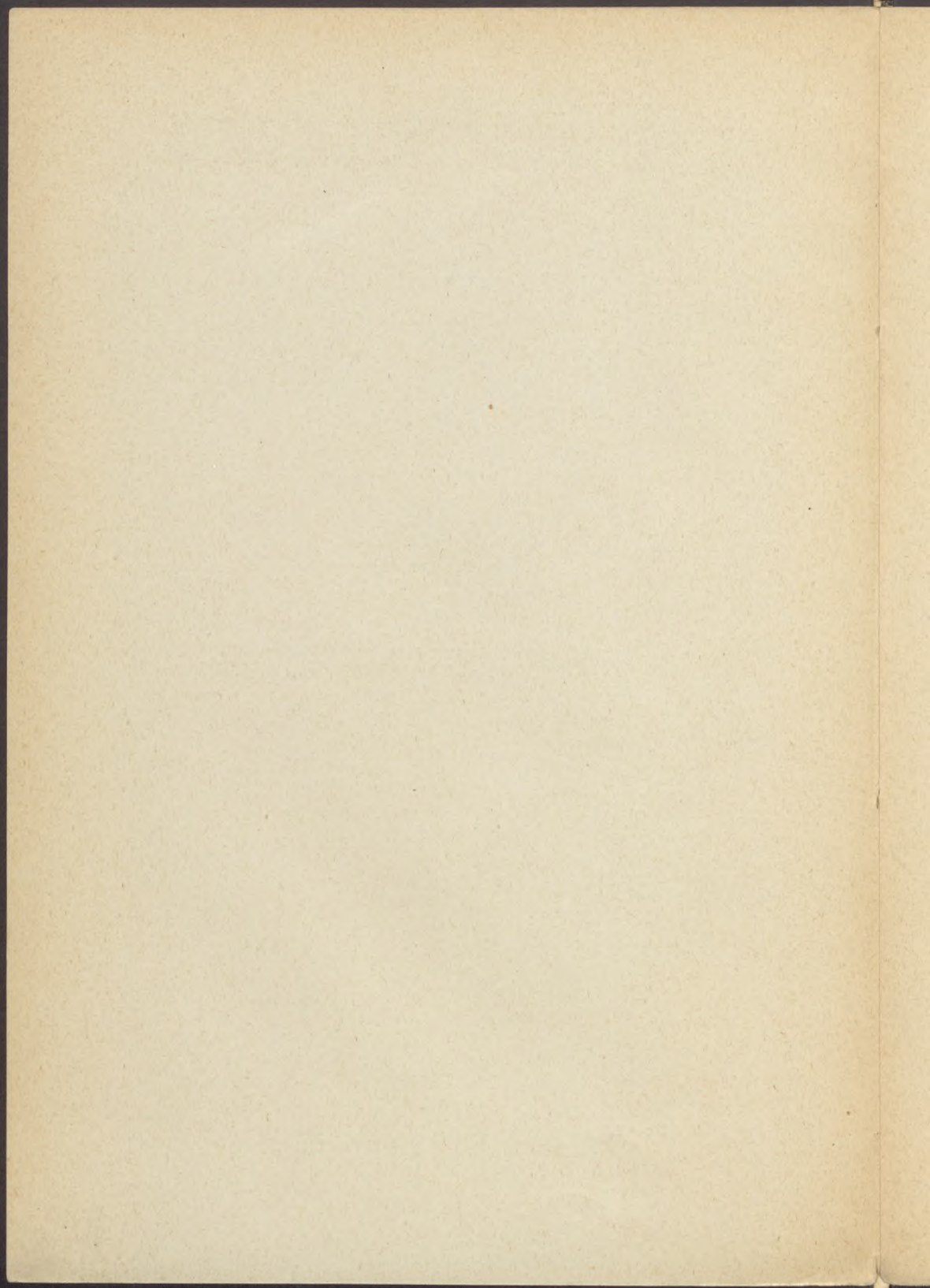
döntő elintézést nyernek, vagy legalább is impulsust arra, hogy a nyilvánosság terén ne csak felszinen maradjanak, de a célhoz közelebb is jussanak.

Ily értelemben a kaszinó a mellett, hogy mulattató és szórakoztató hely, közművelődésileg valóban áldásos munkát végez, s méltó arra, hogy kivegye részét szeretett hazánk ezeréves fennállásának megünnepléséből, mely alkalomból a halhatatlan emlékü gróf Széchenyi Istvánnak emlékét is felujtván arczképének megfestetésével, buzgó imában fohászkodik az egek Urához, hogy tegye a magyarok hazáját hatalmassá, boldoggá, fiainak büszkeségére, barátainak bámulatára, ellenségeinek rettegésére, — szerény egyesületünknek pedig mindenkor adjon lelkes férfiakat, buzgó vezetőket, hogy hacsak egy porszemmel is, de hozzájáruljanak a szabad, osztatlan, független haza épületének megteremtéséhez.

ADATOK

a kaszinó jelen képéhez.

A) Személyi ügyek.

Tiszti kar:

Elnök: Dr. Meskó László.
Alelnök: Lázár Kálmán.
Igazgató: Dr. Trajtler Sámuel.
Pénztárnok: Martinyi József.
Titkár: Dr. Vietórisz József.
Könyvtárnok: Hoffmann Ferencz.
Gazda: Okolicsányi Géza.

Választmány:

Bencs László, Bleuer Lajos, Borbély Sándor, Haas Mór, Halasi János, Korányi Imre, Dr. Kovách Elek, Kubassy Gusztáv, Megyery Géza, Mikecz Dezső, ifj. Mikecz János, Péchy Gyula, Porubszky Pál, Somogyi Gyula, Sütő József, Szikszay Pál, Szlaboczký Imre, Sztárek Ferencz. Összesen 18. *Póttagok:* Kálnay Zoltán, Geduly Henrik, Básthy Barna, Leffler Sámuel.

Számvizsgálók:

Fejér Imre, Ferenczi Miksa, Szamuely Aurél.

A kaszinó tagjai.

a) Rendes tagok:

Baruch Arthur,	Bertalan Kálmán,	ifj. dr. Bodnár István,
Barzó Mihály,	Blau Pál,	Bogár Lajos,
Básthy Barna,	Bleuer Bernát,	Borbély Sándor,
Batta Ignác,	Bleuer Lajos,	Böszörményi Kornél,
Bencs László,	Bleuer Sámuel,	Burger Mihály,
Beniczky Miksa,	Bodnár István,	Burger Mór,

Burger Pál,	Gredig Jeremiás,	dr. Korányi Endre,
Chotvács Ágost,	Groák Ödön.	Korányi Imre,
Csapkay Jenő,	Groszmann Jakab,	Kornis Géza,
Csázik Péter,	Gyuricskó Ferencz,	dr. Kovách Elek,
Csillag Kálmán,	dr. Haas Emil,	Kovách Győző,
Czucker Bertalan,	Haas Ignác,	Kovács István,
Dankó István,	Haas Mór,	ifj. Krudy Gyula,
Deutsch Géza,	Halasi János,	Kubassy Gusztáv,
dr. Dicsőffy Sándor,	dr. Hartstein Sándor,	Kun Mátyás,
Dietz Sándor,	Herczfelder Pál,	dr. Lauffer Miksa,
Dudinszky Gyula,	dr. Hoffmann Emil,	Lázár Kálmán,
Dumbrava László,	Hoffmann Ferencz,	Leffler Sámuel,
dr. Edelstein Aladár,	dr. Hoffmann Mór,	Léderer Ignác,
Eltscher Simon,	Horovicz Jakab,	Louis Fedor,
Engländer Sámuel,	Horovicz Márton,	Mogyoróssy Ferencz.
Eördögh-Dezső,	Horváth Gyula,	Májerszky Barna,
dr. Erneyi János,	Hrabovszky Aurél,	Májerszky Béla,
Fejér Barna,	Irján János,	Mandel Ármin,
Fejér Imre,	Jármy Vincze,	Mandel Gusztáv,
Fekete István,	dr. Járossy Sándor,	Mandl Emil,
Fekete János,	Jóba Elek,	Mann József,
Feldheim Emánuel,	dr. Jósa András,	Márkus Károly,
Ferenczi Miksa,	Juhász Etele,	Márky Elek,
dr. Ferlicska Kálmán,	Kállay András,	Martinyi József,
Fest László.	Kálnay László,	Márton József,
dr. Flegmann Jenő,	Kálnay Zoltán,	Megyery Géza,
Flegmann Lipót,	ifj. Kerekes József,	Menyhért János,
Fried Dániel,	Kertész Bertalan,	Meskó Elek,
Friedlieber Ignác,	Király József,	dr. Meskó László,
Friedmann Sándor,	Klár Andor,	Mészáros Ferencz,
Führer Ignác,	Klár Gusztáv,	Mezőssy Béla,
Führer Mihály,	Klár Lajos,	Mikecz Dezső,
dr. Gara Leó,	Klár Márton,	id. Mikecz János,
Geduly Henrik,	Koczogh László,	ifj. Mikecz János,
Glück Dávid,	Kohn József,	Mikler Sándor,
Glück Ignác,	dr. Konthy Gyula,	Moesz Adolf,

Moravszky Ferencz,	Rosenthal Ferencz,	Szóllósy Miklós,
Morgenstern Dezső,	Russu Gusztáv,	Sztárek Ferencz,
Munczhardt József,	dr. Saáry Sándor,	Takáts Géza,
Nádasy Dezső,	dr. Sarvay János,	Tester Lajos,
Nádasy Emil,	Schwarz Izidor,	Török László,
Nagy Lajos,	Sexty Gyula,	dr. Trajtler Sámuel,
Nikelszky Sámuel,	Simitska Endre,	Ujfalussy Zoltán.
Novák Gyula,	Sipos Béla.	dr. Vadász Leó,
Okolicsányi Géza,	id. Soltész Gyula,	Vay Zoltán,
Oláh Gyula,	ifj. Soltész Gyula,	Verzár István,
Olchváry Pál,	Somogyi Gyula,	dr. Vietórisz József,
dr. Palatitz Lajos,	dr. Springer Géza,	Vojtovits Bertalan,
Pazár István,	Stern Jenő,	Weinberger Artur,
Péchy Gábor,	Surányi Imre,	Weisz Mór,
Péchy Gyula,	Sütő József,	Werner Gyula,
Péchy Pál,	dr. Szabó Imre,	Werner László,
Piringer János,	Szamuely Aurél,	Wouwermans Fer.,
Popp György,	Szeszich Lajos,	dr. Zinner Jenő,
Porubszky Pál,	Szesztay Károly,	dr. Zinner Samu,
Raksányi Sándor,	dr. Szikszay György,	Zoltán Aurél,
Rónai Jenő.	Szikszay Pál,	Zoltán Ödön,
dr. Rosenberg Emil,	Szlaboczký Imre,	Zucker Henrik.
	Szopkó Alfréd,	

b) Ideiglenes tagok :

Adler Artur,	Kende Jenő,	Okolicsányi Lajos,
Benedek János,	Kerekes Endre,	Pauer Vilmos,
Bogsch László,	Koluch József,	dr. Prok Gyula,
Buday Zoltán,	Kralovánszky Gyula,	Santroch Alajos,
Christély Gyula,	Leövey Elek,	Sovány Dezső,
Erdős Bertalan,	Leövey Sándor,	Szeszich Béla,
Galli Lajos,	Lukács István,	Szesztay Zoltán,
Gara Alajos,	Maurer László,	Szilágyi Ödön,
Guttmann Zsigmond,	Mezőssy Gyula,	dr. Szopkó Dezső,
Hauer Jenő,	Mezőssy László,	Sztempák Jenő,
Kállay Elek,	Mikecz István,	Virág István.
	dr. Mikler Károly,	

c) *Vidéki tagok:*

Básthy László,	Hajdu Gyula,	Liptay Jenő,
Báthy Kálmán,	Halasi Mór,	Mandel Dezső,
Bauer Zsigmond,	Hähnel Ferencz,	Mandel Géza,
Bekény Péter,	Heumann Sámuel,	Mandel Ignác,
dr. Békési Ignác,	Horkovics Sándor,	Mandel Imre,
Bleuer Bertalan,	Horváth Ferencz,	Mandel Mór,
Bleuer Béla,	Horváth Sándor,	Mikecz Ferencz,
Bleuer Jenő,	Hönsch Miklós,	Molnár Gusztáv,
Bogáthy József,	Ibrányi Zsigmond,	Molnár Gyula,
Boschán Jakab,	Jármy Ödön,	Molnár József,
Buday Gyula,	Kállay Gusztáv,	Nagy László,
Burger Ignác,	Kállay György,	Nyiry János,
Csillag Béla,	Kállay Leopold,	id. Okolicsányi Laj.,
Czukur Vilmos,	dr. Kemény Mór,	ifj. Okolicsányi Laj.,
Edelstein Aladár,	Kende Tivadar,	Oláh József,
Erdődy Miklós,	Keresztessy István,	Oldall Jenő,
Erényi Sándor,	Klár Dávid,	Ónody Géza,
Fisch Lajos,	Klár Leó,	Péchy Béla,
Flegmann Bertalan,	Klár Sámuel,	Plávenszky Béla,
dr. Fodor Sándor,	Klár Zsigmond,	gróf Pongrácz Jenő,
Fränkl Sámuel,	Koczogh József,	Posgay György,
Fried Ármin,	Kornis Ferencz,	Propper Sámuel,
Fried Ignác,	Kún Ármin,	Reichmann József,
Gál Jenő,	Lang Zsigmond,	Reiter György,
Géczy Ádám,	Lányi Antal,	Seidler Lipót,
Gencsy Albert,	László Imre,	Stern János,
Gencsy Béla,	Lavotta Béla,	Stern Péter,
Gencsy Sámuel,	Leveleki Béla,	Szakraida János,
Glück Péter,	Leveleki Dániel,	Szalánczy Ferencz,
Groák Lajos,	Leveleki Mór,	Szamuely Barna,
Groák Sándor,	Lichtmann Alajos,	Szentimrey Gábor,
Grómann Géza,	Lichtmann Dezső,	Szentmarjay Dénes,

Szentmiklóssy Sánd.,	Uray Béla,	Weisz Ignác,
Szitha Ferencz,	dr. Vadász Lipót,	Weisz Lipót,
Ujhelyi Tamás,	Várady Ignác,	Zoltán József,
Ungár Géza,	Weisz Ferencz,	Zoltán Sándor.

Összegezés:

Rendes tagok száma	193
Ideiglenes tagok száma	34
Vidéki tagok száma	108
	<hr/>
	335

A kaszinó jelenlegi bérelője Leicht Móricz. A kiszolgáló személyzet áll 3 szolgából és egy hetesből.

B) Dologi ügyek.

A kaszinó vagyona, terhei.

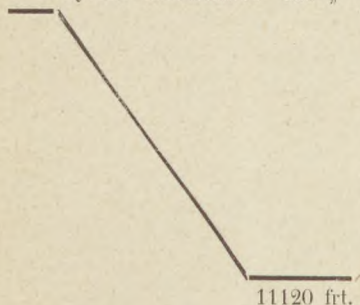
A kaszinó vagyonának legjelentékenyebb részét azon építkezésen kívül, melyet a Takarékpénztártól bérelt helyiségnek telkén saját terhére végeztetett (lásd 66. lap), továbbá azon összes ingósága mellett, melyek közül e helyütt csupán az elektromos berendezést, három teke-asztalt s az egyéb nagyszámú butort és kényelmi eszközöket emeljük ki, éppen ez évben rendezett gazdag könyvtára képezi.

Mindezen vagyont ez idő szerint 4600 forint tőketartozás terheli, melyet a kaszinó a helybeli Takarékpénztártól az általa szükségesnek talált építkezésre vett fel. E tartozás törlesztésére az egyesület pénztári állásához képest évenként 300—500 forintot fordít, s már ma jelezhetjük, hogy újból napirendre hozta a saját helyiség szerzésének kérdését.

Költségelőirányzat az 1896-ik évre.

Bevétel.

1. Pénztári maradvány 1895-ről	2200	frt.
2. Billiárd és kártyajöve- delem	5700	"
3. Tagdíjakból	2200	"
4. Tagdíj hátralékból	500	"
5. Elárverelt hírlapokból . . .	150	"
6. Italmérési joggyakorlása . .	250	"
7. Könyvtár használatért . . .	120	"

Kiadás.

1. Házbér	1300	frt.
2. Hírlapok, folyóiratok . . .	550	"
3. Könyvtár	500	"
4. Bútor, kényelmi esz- közök	100	"
5. Teke-asztal	150	"
6. Kártya	1300	"
7. Fűtés	650	"
8. Villamos berendezés	2000	"
9. Villamos világítás	1300	"
10. Tőketörlesztés, kamat . . .	500	"
11. Tiszti fizetés	360	"
12. Gazda fizetése	700	"
13. Szolgák	960	"
14. Adó, illeték	150	"
15. Jótékony célra	100	"
16. Vegyes	400	"
17. 1897-re átutalandó	100	"

11120. frt.

Jövedelmek.

Tagsági díj czimén a helybeli tagok ez idő szerint évi 12 forintot, a vidékiek évi 6 forintot fizetnek az egyesület pénztárába. Ezenkívül minden rendes tag 3 forintnyi egyszer-smindenkorra fizetett felvételi díjjal váltja meg az egyesület vagyonához való jogát. A könyvtár használatáért a jelenben külön 2 forintnyi évi összeget fizetnek a kaszinó tagjai.

Játékdíjak: a billiárd-, dominó- és kártyahasználatból folynak be.

A színházi jegyekből befolyó átmeneti összeg inkább a kiadás, mint bevétel rovatába tartozik.

Kevésbbé jelentékeny jövedelme van még egyesületünknek az elárverelt hírlapokból is.

Hirlapok.

A kaszinó a következő hirlapokat és folyóiratokat járátja:

Nemzet,	Vasárnapi Ujság,
Nemzeti Ujság,	Magyar Szalon,
Egyetértés,	Uj Idők,
Pesti Napló,	*
Budapesti Napló,	Archaeologiai Értesítő,
Magyar Hirlap (2 példány),	Jogtudományi Közlöny,
Budapesti Hirlap (2 péld.),	Magyar Közigazgatás,
Pesti Hirlap (2 példány),	Orvosi Hetilap,
Magyarország (2 példány),	Pénzügyi Utmutató,
Magyar Estilap (2 példány),	Vadászati Lapok,
Alkotmány,	Gyümölcs Kertész,
Magyar Ujság,	Borászati Lapok,
Fővárosi Lapok,	*
Budapesti Közlöny,	Borsszem Jankó,
Debreczen,	Bolond Istók,
Debreczeni Ellenőr,	Urambátyám,
Kisvárdai Lapok,	Mátyás Diák,
Nyiregyházi Hirlap,	Üstökös,
Nyírvidék,	Kakas Márton,
Szabolcsi Szabadsajtó,	*
*	Pester Lloyd,
Budapesti Szemle,	Neue Freie Presse,
Hét,	Leipziger Illustrirte Zeitung,
Magyar Génusz,	Fliegende Blätter,
Ország-Világ,	Illustration.

Könyvtár.

A folyó millennáris évre a könyvtár szakszerű rendezés alá került, melynek eredményeként a kiselejtezés után 7 csoportban a következő tartalmu és mennyiségű munkák találhatók:

A) csoport: remekírók összes művei, költemények stb.	199 kötet,
B) csoport: regények, elbeszélések, tárczák, utirajzok, adomák stb.	1593 kötet,
C) csoport: színművek	67 kötet,
D) csoport: nyelvészeti, esztetikai, irodalomtörténeti, bölcséleti munkák	165 kötet,
E) csoport: földrajzi, történelmi s ennek segédtudományaira vonatkozó munkák	561 kötet,
F) csoport: természettudományi művek	62 kötet,
G) csoport: hírlapok, folyóiratok s folytatásban megjelenő munkák	559 kötet,
Összesen: 3206 kötet.	

A könyvtár kiegészítése, gyarapítása céljából javaslat-tételre s a kezelés ellenőrzésére kiküldött könyvtárbizottság tagjaiul a választmány az 1896-ik évi febr. 8-án tartott ülésében elnökön és igazgatón kívül dr. Baruch Mór, Porubszky Pál és dr. Vietórisz József tagokat választotta meg.

Egyébként a könyvtár ügykezelési szabályai a következők:

A könyvtáros az alapszabályok 45. §-a szerint teljes felelősség mellett kezeli a kaszinó könyvtárát s e tekintetben a választmánynak következő utasításai értelmében jár el:

1. A könyvtáros a könyvtárt szakcsoportokba osztott lelettár mellett veszi át, melynek megőrzéséről, épségben tartásáról s időszakonként eszközzendő kiegészítéséről gondoskodni tartozik.

2. A lelettárban, mint törzskönyvben minden szerző külön lapot kap, melyen a szerző, illetőleg szerkesztő, esetleg fordító neve, a mű czíme, köteteinek száma, a kiadás helye és ideje, a kiadó neve, a szakcsoportot jelző betű és szám szerepelnek. E törzskönyv összes lapjai a b c rendben következnek egymás után.

3. A törzskönyv mellett könnyebb áttekinthetőség céljából szakcsoportok szerint összeállított törzskatalogust tart, melynek nyomtatott lapjai közzé kötött tiszta lapjaira veze-

tendők a betűrendnek megfelelően az újabb szerzemények. E törzskatalogus szolgál a nyomtatott könyvjegyzék elavulása esetén újonnan nyomtatandó katalogus alapjául.

4. Hogy az egyes szerzőknek ezentúl is megszerzendő összes művei térben is egymás mellé kerüljenek, az új szerzemény az író jelenleg meglevő munkáinak utolsó számát kapja, mely mellé az a b c kis betűi irandók, megkülönböztetésül a szakcsoport jelétől.

5. Minden más új gyarapodás a megfelelő szakcsoport jelével s folytatólagos számával külön lapra vezetendő.

6. Minden könyv több lapon a kaszinó pecsétjével, illetőleg bélyegzőjével látandó el, nemkülönb a kötés belső lapjára ragasztandó nyomtatott figyelmeztetéssel, hogy esetleg rongálásokért az tartozik kártérítéssel, kinél a könyv közvetlen legutolsó kivevése előtt volt.

7. A könyvtár kiegészítése, gyarapítása a választmány hatáskörébe tartozik s erre vonatkozólag javaslattétel, a szerzett munkák átvétele s általában a könyvtár ellenőrzése végett a választmány könyvtárbizottságot küld ki, mely az elnökön és igazgatón kívül három választmányi tagból áll. A választmány által megrendelt munkák azonnali beköttetéséről könyvtárnok tartozik gondoskodni.

8. A folyóiratok és folytatásban levő munkák külön e célra rendelt jegyzékbe vezetendők s csak egy-egy évfolyam, illetve teljes megjelenésük után iktatandók be a lelettárba és a törzskatalogusba.

9. A könyvtáros hetenként 3 hivatalos órát tart, melyekről az olvasóközönséget a könyvtár ajtajára kifüggesztett felirással értesíteni tartozik.

10. A könyvtári hivatalos órák alatt a könyvtár használatára jogosított tagok személyesen vagy írásbeli meghatalmazottjuk útján vagy a 2 forint könyvtárhasználati díjról szóló nyugtatóvány bemutatása alapján rendszerint egy tudományos és egy szépirodalmi munkát vehetnek ki; esetleg azonban akár két tudományos, akár két szépirodalmi mű is kiszolgáltatható.

Öt kötetnél többet azonban egy munkából, egy alkalommal senkinek sem szabad kiadni.

11. A könyvtáros a könyvtár használatának bejegyzésére rendelt főkönyvet vezet; e főkönyvben minden jogosult tag külön lapot kap, melyre a kivett könyv szakcsoportjának jele és száma a datummal együtt irandó.

12. Egy-egy munka rendszerint egy hónapra vehető ki, mely határidő azonban esetleg 1 hónappal meghosszabbítható külön bejelentés mellett.

13. A munkák beszedésénél a könyvtárosnak meggyőződést kell szereznie a munkák épségéről s ha ez ellen kifogása nincs, a főkönyvben a munka behozatalát törléssel igazolja. Esetleges rongálás vagy a könyv elvesztése miatt az illetőt kártérítésre szólítja fel s addig nincs jogosítva részére könyvet kiadni, míg a kár meg nem térül. Ha e felszólítása sikertelen maradna, az illető kárt okozó nevét a válaszmánynak bejelenteni tartozik.

14. Egyéb itt nem említett esetekben is a könyvtárnok mindenkor a válaszmány utasításai szerint jár el.

